

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ORTAOKULLARDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ
HAKKINDA VELİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

AHMET HAMDİ HİSAR

AMASYA
Eylül – 2022

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ORTAOKULLARDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ
HAKKINDA VELİ GÖRÜŞLERİ

Hazırlayan
Ahmet Hamdi HİSAR

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

AMASYA – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

Ahmet Hamdi HİSAR tarafından hazırlanan “Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Hakkında Veli Görüşleri” başlıklı bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile 07/09/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

.....

Üye: Doç. Dr. Adem GÜNEŞ

.....

Üye: Doç. Dr. Ramazan DİLER

.....

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../2022

.....

(İmza)

Doç. Dr. Nevzat AYDIN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza

Ahmet Hamdi HİSAR

ÖZET

ORTAOKULLARDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ HAKKINDA VELİ GÖRÜŞLERİ

Ahmet Hamdi HİSAR

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Eylül / 2022

Danışman: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

Çocuğa din eğitiminin verildiği ilk yer ailedir. Çocuk için din eğitiminin temelleri ailede atılır. Okuldaki din eğitimi ise o temellerin üzerinde inşa edilir. Buradan anlaşılacağı üzere hem aile hem de okul, çocuğun din eğitiminde önemli roller üstlenmektedir. Çalışmamızda Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden aile büyüklerinin beklentileri araştırılmıştır.

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklemi 24 veliden oluşmaktadır. Katılımcı velilerin %50'si erkek %50'si kadındır. Katılımcılar farklı meslek guruplarından oluşmaktadır.

Bu araştırma giriş, üç bölüm ve sonuçtan meydana gelmektedir. Girişte araştırmanın amacı ve önemi, problem ve alt problemleri, varsayımlar, sınırlılıklar ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi yer almaktadır. İkinci bölümde ise araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde öğrenci velileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise araştırma sonucunda elde edilen tespitler ve öneriler yer almaktadır.

Araştırmamızın sonucunda velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden ve okul yönetiminden beklentilerinin neler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda velilerin, dersin içeriği hakkında beklentilerine ve görüşlerine de yer verilmiş olup velilerin içeriğin zenginleştirilmesini istedikleri tespit edilmiştir. Velilerin Din Kültürü ve Ahlak

Bilgisi dersinin verilmeye başlandığı zamanın geç olduğunu düşündükleri, çocuklar eğitim-öğretime başladığında dersin verilmeye başlamasını istedikleri tespit edilmiştir. Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden dersi ve kendini sevdirmesini, davranışlarıyla örnek olmasını, donanımlı olmasını, dersi iyi anlatmasını, anlattıklarıyla yaşadıklarının uyumlu olmasını bekledikleri tespit edilmiştir. Velilerin ders saatini yetersiz buldukları ve ders saatinin arttırılmasının yanında dersin uygulamalı olarak verilmesini de istedikleri, dersin verimliliğinin arttırılmasını istedikleri, dersin çocukların davranışları üzerinde olumlu etkileri olduğunu düşündükleri, dersin toplumu birleştirip bütünleştirdiğini savundukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Din, Okul, Veli

ABSTRACT

PARENT OPINIONS ABOUT RELIGIOUS CULTURE AND ETHICS COURSE IN SECONDARY SCHOOLS

Ahmet Hamdi HİSAR

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of Philosophy and Religious Sciences, M.A., September / 2022

Supervisor: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

The first place where religious education is given to the child is the family. The foundations of religious education for the child are laid in the family. Religious education in the school is built on those foundations. As it can be understood from here, both the family and the school play important roles in the religious education of the child. In our study, the expectations of family elders from the Religious Culture and Moral Knowledge course in secondary schools were investigated.

Qualitative research method was used in our study. A semi-structured interview form was preferred as a data collection tool. The sample of the study consisted of 24 parents. 50% of the participating parents are male and 50% are female. Participants are from different professional groups.

This research consists of introduction, three chapters and conclusion. In the introduction, the purpose and importance of the research, problems and sub-problems, assumptions, limitations and related studies are given. The first chapter includes the conceptual framework of the research. In the second part, the method of the research is given. In the third part, the findings and comments obtained from the interviews with the parents of the students are given. In the conclusion part, the findings and suggestions obtained as a result of the research are included.

As a result of our research, it was determined what the expectations of parents from the Religious Culture and Moral Knowledge teachers and the school administration were.

In our research, parents' expectations and opinions about the content of the course were also included and it was determined that parents wanted the content to be enriched. It was determined that the parents thought that the time when the Religious Culture and Moral Knowledge course started to be given was late and that they wanted the lesson to start to be given when the children started their education. It has been determined that parents expect the Religious Culture and Moral Knowledge teacher to make them love the lesson and themselves, to be an example with their behavior, to be equipped, to explain the lesson well, and to be compatible with what they experience with what they say. It was determined that parents found the course time insufficient and that they wanted the course to be given practically in addition to increasing the course hours, that they wanted to increase the efficiency of the lesson, that they thought that the course had positive effects on the behavior of the children, and that they argued that the course united and integrated the society.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge, Religion, School, Parent.

ÖNSÖZ

Eğitim ailede başlayıp okulda devam eden bir süreçtir. Eğitimde ve din eğitiminde büyük pay sahibi olan velilerin okullarda okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında görüş ve beklentilerinin neler olduğunun belirlenmesi önemlidir

Dinin emir ve yasaklarını önemseme ve uygulama aileden aileye farklılık gösterir. Bu da ailelerin çocuklarına nasıl bir din eğitimi verdiklerini ve verilmesini istediklerini beraberinde getirir. Bu anlamda velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında görüş ve beklentilerinin tespit edilmesi araştırılmaya değer bir konudur.

Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında görüş ve beklentilerinin tespit edildiği bu çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın problemi, amacı ve önemi açıklanmış ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Birinci bölümde kavramsal çerçeve yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Sonuç bölümünde ise sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Yüksek lisans eğitimim süresince yardımlarını esirgemeyen, akademik bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren saygıdeğer hocam, danışmanım Sayın Prof. Dr. Şuayip Özdemir'e teşekkür ederim.

Çalışmamdaki eksikliklerin giderilmesi ve daha kaliteli bir çalışma haline gelmesinde fikir ve önerileriyle bana destek olan tez jürimdeki hocalarım Sayın Doç. Dr. Adem Güneş ve Sayın Doç. Dr. Ramazan Diler' e teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmam sırasında tecrübelerini benimle paylaşan kıymetli arkadaşım Muhammet Yılmaz'a teşekkür ederim.

Tezimi hazırlarken bana sürekli destek olan kıymetli eşim Şifa Hisar'a, moral kaynağım kıymetli çocuklarım Muhammed Talha, Hatice, Abdülhamid ve Ahmet Hisar'a teşekkür ederim. Dualarıyla yanımda olan kıymetli anneme ve babama teşekkür ederim.

Ahmet Hamdi HİSAR

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iii
ABSTRACT	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İÇİNDEKİLER.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TABLolar DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1. Araştırmanın Problemi.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
3. Araştırmanın Sayıltıları	4
4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
5. İlgili Çalışmalar	5

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
1.1. Din Eğitimi.....	8
1.1.1. Ailede Din Eğitimi	8
1.1.2. Okulda Din Eğitimi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1.1.3. Ortaokul Dönemindeki Çocuğun Özellikleri ve Din Eğitimi.....	14
1.1.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Tarihçesi.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM.....	18
2.1. Araştırmanın Yöntemi	18
2.2. Çalışma Grubu	18
2.3. Veri Toplama Aracı.....	19

2.4. Verilerin Analizi.....	20
2.5. Geçerlilik ve Güvenirlik.....	20

III. BÖLÜM

3. VELİLERİN ORTAOKULLARDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDEN BEKLENTİLERİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA BULGULARI	22
3.1. Araştırmaya Katılan Velilerle İlgili Kişisel Bilgiler.....	22
3.2. Velilerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	24
3.2.1. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğretimine Başlama Zamanıyla İlgili Görüşleri	24
3.2.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkisi ile İlgili Velilerin Görüşleri.....	27
3.2.3. Velilerin Din Kültürü Ahlak ve Ahlak Bilgisi Dersinin Verimliliği İle İlgili Görüşleri	32
3.2.4. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Milli Eğitim Bakanlığı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlar Tarafından Verilmesi Konusundaki Görüşleri. 42	
3.2.5. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Toplumu Birleştirici ve Bütünleştirici Yönüne İlişkin Görüşleri	47
3.2.6. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Uygulamalı Olarak Verilmesi ile İlgili Görüşleri	52
3.2.7. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İle İlgili Okul Yönetiminden Beklentileri	56
3.2.8. Veliler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninden Beklentileri.....	60
SONUÇ VE ÖNERİLER	67
KAYNAKÇA	71
EKLER	76
Ek.1. Görüşme Formu	77
ÖZGEÇMİŞ.....	79

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Velilerle İlgili Kişisel Bilgiler	22
Tablo 2: Velilerin Din Eğitime Başlama Zamanı İle İlgili Görüşleri.....	24
Tablo 3: Velilerin Dersin Çocukların Davranışlarına Etkisi ile İlgili Görüşleri	27
Tablo 4: Velilerin Dersin Verimliliği ile İlgili Görüşleri	32
Tablo 5: Velilerin Dersin Başka Kurum Çalışanları Tarafından Verilmesiyle İlgili Görüşleri	42
Tablo 6: Velilerin Dersin Toplumu Birleştirici ve Bütünleştiriciliği ile İlgili Görüşleri	47
Tablo 7: Velilerin Dersin Uygulamalı Olarak Verilmesi ile İlgili Görüşleri.....	52
Tablo 8: Velilerin Dersle ilgili Okul Yönetiminden Beklentileri	56
Tablo 9: Velilerin Ders Öğretmeninden Beklentileri.....	60

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi

Eğitim bireyde istendik davranış oluşturma sürecidir (Ertürk, 1975: 12). Eğitim, sadece önceden belirlenmiş bir mekânda gerçekleşmeyen mekândan bağımsız, öğretmenle ve okulla sınırlandırılmayacak bir süreçtir. Bu nedenle aile, öğrencinin verimi noktasında büyük bir öneme sahiptir. Okul dışı öğrenmelerin gerçekleştiği yer genelde ailedir. Öğrenmenin etkili olması için öğrenilenlerin pekiştirilmesi gerekir. Aileler de bu pekiştirmenin gerçekleştiği doğal öğrenme ortamlarıdır (Erdoğan, 2006: 13-14).

Çocuğun okulda başarılı bir öğrenci olmasını etkileyen unsurların başında ailenin çocuğuna destek olması gelmektedir. Çocuğa ders çalışacağı ortam hazırlama, dersle ilgili kaynak sağlama ve gerekli malzemelerin temini, çocuğu öğrenmeye teşvik etme ve çocuğa saygı duyma bu etkenler arasındadır (Karaman, 2007: 19).

Çocuğun ailesinin okulla olan münasebetleri iyi olursa, öğretmenlerle ve okul idaresiyle sıkı ilişki kurarsa o çocuk diğerlerine göre daha sorumlu olur. Çünkü çocuk, okulda kendisi hakkındaki durumların ailesine ulaşacağı farkındadır. Ailesine kendisi hakkında olumsuz şeyler söylenmesini istemediği için davranışlarına dikkat eder (Ünlü, 2005).

Okulla velinin ilişkisinin iyi kurulması okuldaki başarı için önemli sayılmaktadır. Veliyle okulun ilişkisinin iyi olmasının iki önemli faydasının olduğu söylenmektedir. Bu faydalardan ilki okulun veliye, velinin de okula güven duymasının sağlanmasıdır. Böylece bu ikili arasında güven tesis edilmiş olur. Bu sayede çocuk, kendini derse ve okula karşı daha fazla motive olmuş hisseder. Veli okul iletişiminin iyi olmasının diğer yararı da, velinin okulu benimsemesi ve kendini okulun bir parçası hissetmesidir. Bunu sonucu olarak okuldaki kurum kültürü gelişir (Hatipoğlu ve Kavas, 2016: 1020).

Ailelerin okula daha fazla katılımının sağlanması için okul yönetimine ve öğretmenlere bazı vazifeler düşmektedir. Veliler okula sadece toplantı için gelmemelidir. Öğretmen ve okul idaresi yaptığı çalışmalara veliyi dahil ederek velinin sürece etkin katılımını sağlamak suretiyle okul başarısını arttırabilir (Yurtsever, 2019: 34).

Okul aile iletişimini daha fazla güçlendirmek için farklı yöntemler uygulamak gerekir. Çünkü veli profili okuldan okula değişiklik gösterir. Velilerin gelir durumu ve kültürel yapısı, öğrencilerin akademik başarısı üzerinde ve okul veli münasebeti üzerinde çok büyük etkiye

sahiptir. Bu nedenle düşük gelirli veli yapısına sahip okullar, velilerin okulla iletişimini güçlendirmek için özel yöntemler uygulamalıdır (Akbulut, 2013: 2-3).

Diğer derslerin eğitim öğretiminde olduğu gibi çocuğun din eğitiminde de hem aile hem okul hem de okul aile ilişkisi önemli bir yer teşkil etmektedir. Çocuğun ailesinden aldığı din eğitimi aileden aileye farklılık göstermektedir. Kimi aile çocuğuna evde din eğitimi verme konusunda özen gösterirken, kimi aile de çocuğuna evde yeterince din eğitimi verememektedir.

Ailesinde yeterince din eğitimi alamayan çocuklar için, okulda verilen din eğitiminin önemi daha da artmaktadır. Çocuklar ailelerinden eşit oranda din eğitimi alamazken, her çocuğun okulda aldığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saati eşittir. Bu ders, çocukların din eğitimi için çok önemli bir fırsat olarak görülmeli, ders sevdirmeli ve en verimli şekilde işlenmeye çalışılmalıdır.

Günümüzde örgün eğitim kurumlarında din eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve seçmeli dersler aracılığıyla verilmektedir. Türkiye’de 1982 Anayasasının 24. maddesine göre ilköğretim okullarında ve ortaokullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi zorunlu olarak okutulan dersler arasında yer almaktadır. 4. sınıfta başlayan din dersi 12. sınıfa kadar haftada iki saat olmak üzere devam etmektedir.

Okulda verilen din eğitiminde de kaliteyi arttıracak unsurlardan biri veli öğretmen iş birliğidir. Velilerin eğitim öğretim sürecine dahil edilmesi, beklentilerinden ve görüşlerinden haberdar olunması Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin işlenişine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Veliler, çocuklarının güzel ahlaka sahip bireyler olarak yetişmelerini, inancının doğru olmasını istemektedir. Aslında veliler okulda okutulan derslerin tamamı için bu beklentiyi taşımaktadır. Ama bu konuda en fazla beklenti Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden olmaktadır. Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentileri birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Velinin dine bakışı, kendi dini yaşantısı, çocuğunu nasıl biri olarak yetiştirmek istediği gibi faktörler velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentilerinin farklılaşmasındaki sebeplerden bazılarıdır (Solak, 2013: 2).

İnsan değişiyor, bununla beraber fikirler, beklentiler, öncelikler de değişmektedir. Günümüz velilerinin din eğitimine yönelik görüş ve beklentilerini içeren araştırma yeterince olmadığı görülmektedir. bu nedenle böyle bir çalışmaya gereksinim vardır. Bu kapsamda

belirlenen araştırma sorusu şudur: “Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında veli görüşleri nelerdir?”

Bu çalışmada ana problem cümlesinden yola çıkarak oluşturulan alt problem soruları şunlardır:

- Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretimine başlama zamanıyla ilgili görüşleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocukların davranışları üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verimliliği konusundaki düşünceleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Millî Eğitim Bakanlığı dışındaki kurum çalışanları tarafından verilmesi konusunda düşünceleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin topluma etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik okul yöneticilerinden beklentileri nelerdir?
- Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentileri nelerdir?

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında veli görüş ve beklentilerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır. Ayrıca araştırmamız sonucunda tespit edilen beklentilerin karşılanması konusunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine ve yöneticilere yol gösterici olması amaçlanmaktadır. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında mevcut durumun değerlendirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında günümüze kadar yapılmış olan çalışmalara bakıldığında çalışmaların çoğunun öğrenciler, öğretmenler ve öğretim programı üzerinde yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma eğitim - öğretim sürecinin önemli bir paydaşı

olan velilerin ders hakkındaki görüşlerini ve beklentilerini ortaya koymasından önem taşımaktadır.

Araştırmamız sonucunda elde edilen bulguların, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programı hazırlanırken program hazırlayıcılara yardımcı olması, dersin daha verimli hale gelmesi konusunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerine yol göstermesi, dersle ilgili yaşanabilecek aksaklıklar hakkında çözümler sunması, ileride bu alanda yapılacak olan çalışmalar için kaynaklık etmesi beklenmektedir.

3. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmadaki sorulara katılımcılar tarafından verilen cevaplar onların gerçek görüş ve düşüncesini yansıtmaktadır.
2. Araştırmada tercih edilen yöntem araştırmanın amacına uygundur.
3. Araştırma için seçilen örneklem evreni yansıtmaktadır.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma Tokat ili Erbaa ilçesinde ikamet eden velilerle sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırma örneklemiyle sınırlıdır.
3. Araştırmadaki veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen bulgularla sınırlıdır.
4. Araştırma, Temmuz 2021 ve Haziran 2022 tarihleri arası ile sınırlıdır.

5. İlgili Çalışmalar

Yapılan literatür çalışması neticesinde veli beklentisi, veli ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi anahtar kelimeleri kullanılarak bazı çalışmalara ulaşılmıştır. Bu çalışmalar konu başlıklarıyla beraber özet olarak aşağıda belirtilmiştir. Bu çalışma süresince başvurulacak kaynaklar arasında yer alan çalışmalardan bazıları şunlardır:

Selma Eroğlu (2019), “Türkiye’de Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Beklentileri Derse Dair Eleştirileri ve Önerileri” isimli yüksek lisans tezinde Nitel yöntemlerden Mülakat Tekniğini kullanmıştır. Çalışmanın örneklemini 30 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun dersin zorunlu olmasını olumlu karşıladığı görülmektedir. Katılımcıların tamamına yakınının dersin başka kurum ve kuruluşlar tarafından verilmesini istemediği de araştırmadan elde edilen bir başka bulgudur. Yine araştırma sonuçlarına bakıldığında katılımcıların yarıdan fazlasının dersin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşündükleri görülmektedir.

Fatma Solak (2013), “Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersini Önemseme ve Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tezinde, hem veliler üzerinde hem de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi üzerinde bir çalışma yapması bu çalışmanın bizim çalışmamızla benzerliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın örneklemini 2011-2012 eğitim öğretim yılında Isparta’da öğrenim gören öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Toplam örneklem 242 veliden oluşmaktadır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Çalışmaya katılmış olan velilerin çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre veliler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi aracılığıyla ibadet öğretilmesinden, ahlak öğretilmesinden, peygamber efendimizin öğretilmesinden, imanın şartlarının öğretilmesinden çok memnun olmaktadır.

Fatih Çakmak, (2007), “Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programına Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler” başlıklı doktora tezinde karma yöntem kullanmıştır. Veri toplama araçları olarak anket ve görüşme tercih edilmiştir. Çalışmada 462 veliye anket uygulanmış, 40 veli ile de derinlemesine görüşme yapılmıştır. Veliler, programda yer alan konuların, insanların ihtiyacına cevap verme ve yaşanan sorunlara fayda sağlama gayesine uygun olduğunu düşünmektedir. Bulgulara göre din eğitimini kendi alan velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumu, ailesinden dini eğitim alan velilerden daha yüksektir. Yine çalışmadan elde edilen sonuçlara göre dini eğitimini okuldaki din dersinden alan velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumu, kendi kendine din eğitimi alan velilerden daha olumludur. Bu çalışmadan elde edilen bir başka sonuç da dini kitaplar okuyan velilerin derse karşı tutumu, dini kitapları okumayan velilerden daha yüksektir. Ayrıca ortaokul mezunu olan velilerin derse karşı tutumu diğer kademelerdeki mezunlardan daha yüksek çıkmıştır. Ev hanımı olan velilerin derse karşı tutumu da diğer mesleklerle uğraşan velilerden daha yüksek çıkmıştır.

Mücahit Arpacı'nın (2014), "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Velilerin Tutumları (Diyarbakır Örneği)" başlıklı çalışmasında örneklem, Diyarbakır'da ikamet eden 980 veliden oluşmaktadır. Bu çalışmada velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarının cinsiyet açısından, öğrenim durumu açısından, yaş açısından, doğum yeri açısından, mezhepleri açısından, dini bilgileri açısından, din ile ilgili kitap okuma açısından farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Zehra Turan'ın (2017), "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Yeterlikleri: Veli Beklentileri" başlıklı çalışmasında, çalışma grubu 21 veliden oluşmaktadır. Bu çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninde bulunması gereken kişisel özelliklerin neler olması gerektiği, mesleki yeterlilik anlamında nelere sahip olması gerektiği, ölçme - değerlendirmede ve sınıf içi öğretim uygulamalarında nelere dikkat etmesi gerektiği ile ilgili sorular veliler tarafından cevaplandırılmıştır. Bu cevaplar analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Gökhan Yıldırım'ın (2017), "Ortaokul Din ve Değerler Alanı Seçmeli Dersler Hakkında Velilerin Beklentileri ve Memnuniyet Düzeyleri" başlıklı çalışmasında örneklem, 2012-2013 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar'daki 155 ortaokul öğrenci velisinden oluşmaktadır. Nicel bir çalışmadır. Velilere anket uygulanmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre seçmeli ders için kullanılacak kaynak kitap yeterli değildir, öğrencilerin derse ilgisi arzulanan düzeydedir, seçmeli derslerin haftalık saati veli beklentisine uygundur. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre seçmeli dersle alakalı düzenlenen sosyal aktiviteler veli beklentisini karşılamamaktadır. Yine sonuçlara göre seçmeli derslerin çocukların ahlaki yönden gelişimine katkısı velilerin beklentisini karşılamaktadır. Bu çalışma veli beklentilerini araştırmaktadır. Bu yönü ile bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Harun Çiftçi (2017), "Ortaokul Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri İle Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans çalışmasında Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler dersine yönelik öğretmen, veli ve öğrencilerin görüş ve beklentilerine yer vermiştir. Bu çalışmada nitel yöntem kullanmıştır. 17 öğretmen, 16 öğrenci ve 15 veli bu araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Velilerin beklentisine yer veriliyor olması, bu çalışmanın bizim çalışmayla benzerliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan veli beklentilerine her ders için birer örnek vermemiz yerinde olacaktır. Kur'an-ı Kerim dersi için velinin beklentisi; çocuğunun Kur'an-ı Kerim'i doğru okumayı öğrenebilmesi aynı zamanda bazı dua ve sureleri ezberleyebilmesidir.

Temel Dini Bilgiler dersi için veli beklentisine elde edilen sonuçlardan vereceğimiz bir örnek çocuğun ilmihal bilgilerini öğrenmesidir. Peygamberimizin Hayatı dersi için veli beklentisine verilebilecek bir örnek çocuğun peygamber efendimizi tanınması ve onun örnekliğine uyması olacaktır.

İsmail Yurtsever'in (2019), "İmam Hatip Okullarında Okul ve Velilerin Birbirlerinden Beklentilerinin Karşılıklı Olarak Belirlenmesi" başlıklı tezinde Nitel yöntem kullanılmış olup, çalışma grubu 5 okul müdürü, 5 müdür yardımcısı, 5 öğretmen ve 15 veliden oluşmaktadır. Bu çalışmada okul yöneticileri ile öğretmenlerin velilerden; velilerin de öğretmenlerden ve yöneticilerden beklentilerinin belirlendiği görülmektedir. Velilerin çocuklarını İHO'ya gönderme amaçları ile ilgili beklentiler, kişisel gelişim ve sosyal etkinlikler ile ilgili beklentiler, Akademik başarı ile ilgili beklentiler olmak üzere velilerin beklentilerinin üç başlık altında toplandığı ve maddeler halinde sıralandığı görülmektedir.

Mustafa Sarı (2019), "İmam Hatip Lisesini Tercih Eden Öğrenci ve Velilerin Beklentileri ve Bu Beklentilerin Karşılama Düzeyleri" başlıklı çalışmasında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Pendik Anadolu ve Proje İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü katılan 598 öğrenci ve 67 veliyi örneklem olarak seçmiştir. Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre velilerin okullarıyla ilgili beklentilerinin karşılama düzeyleri yüksek çıkmıştır. Velilerin öğrenciden, öğretmenden ve okul idaresinden beklentilerinin ve bu beklentilerin karşılama düzeylerinin ele alındığı bu çalışma, bizim çalışmamızla benzerlik göstermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada velilerin akademik beklentileri, okuldaki fiziki şartlarla ilgili beklentileri, öğrencilerin sosyal etkinlikleriyle ilgili beklentilerine de yer verilmiştir.

Bu araştırmanın diğer araştırmalardan farkı Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında ortaokul özelinde görüşlerinin alınmış olmasıdır. Ayrıca yenilenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programından sonra yapılmış olması bu çalışmayı literatürdeki çalışmaların çoğundan ayırmaktadır.

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Din Eğitimi

İslam'ın temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an; okumayı, öğrenmeyi teşvik eden bir kitaptır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de mealen şöyle buyurmaktadır: *“Oku! Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! Rabbin sonsuz kerem sahibidir. O, İnsana bilmediğini öğretendir. O kalemle yazmayı öğretendir* (Kur'an, 96: 1-5).

Yaratılış kaynaklı olanlar ve edinme yoluyla olanlar şeklinde, dinin ve terbiyenin kaynağını ikiye ayırmak mümkündür. Yaratmak Allah'a mahsustur dilediğini dilediği şekilde yaratır. Ona insan müdahale edemez. İnsanda yaratılıştan gelen doğru olana, güzel olana doğru bir meyil vardır. Edinim ise, insanın duygularının, düşüncelerinin ve zihin yapısının iç ve dış birçok faktörden etkilenecek şekilde insanda bazı farklılıklar ve değişiklikler meydana gelme sürecini ifade eder. Bu değişimin adı ise eğitimidir (Bilgin ve Selçuk, 1997: 32-38).

Eğitim bireyin topluma uyum sağlamasına vesile olur. Toplumların gelişmeleri ve kendi içindeki uyumu din ve dil birliği oluşturmakla mümkündür. Hal böyleyken bireyin din eğitiminden mahrum bırakılması kendi toplumuna yabancılaşmasına ve huzursuzluklara yol açacaktır (Kızılabdullah ve Yürük, 2012: 77).

İnsanın din eğitimi aldığı başlıca yerler aile ve okuldur. Aile çocuğun din eğitiminin başladığı ve temellerinin atılması gerektiği yerdir. Okuldaki din eğitimi ise o temel üzerine inşa edilir. Bu iki kurum da din eğitimi için çok önemlidir.

1.1.1. Ailede Din Eğitimi

İslam'a göre bir çocuğun eğitimi çocuk daha doğmadan anne karnında iken başlar. Bundan ötürüdür ki gündelik hayatta anneye baba dinin koymuş olduğu kurallara uymaya çalışır. Helal yoldan kazanıp yemek ve haramlardan uzak durmak noktasında olabildiğince

hassas davranır. İslam dinince yasak olan davranışları yapmanın anne karnındaki çocuğa manen olumsuz etki edeceğine inanılır (Altıntaş, 1999: 55).

Aile çocuğun din eğitiminde kilit bir rol üstlenmektedir. Çocuğun biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel olarak en çok tesir altında kaldığı ortam hiç şüphesiz ailedir. Örgün eğitimdeki gibi devam zorunluluğu olmaması, gönüllülük ilkesine dayalı olması, değerlendirilme korkusu olmaması ailedeki eğitimi ve din eğitimini daha verimli kılmaktadır (Köylü, 2012: 24).

Ailedeki bireylerin konuşurken kullandığı dini kelimelerin, namaz kılmak, oruç tutmak gibi yapmış oldukları ibadetlerin çocuk üzerinde etkisi büyüktür. Çocuklar inanç esaslarını, ibadetlerin uygulanışını ve güzel ahlaklı olmanın yollarını önce ailesinden görür, taklit eder ve öğrenmiş olur. Yani çocuklar büyüklerin dini davranışlarını taklit etmek suretiyle öğrenip benimseyerek kendi dini yaşantılarını kurarlar. Bu sebeptendir ki anne, baba ve ailenin diğer fertleri dini davranışlarda bulunarak çocuğa örnek olmalıdır (Peker, 1985: 24).

Çocuklar güzel davranışlar sergilediğinde aileleri tarafından takdir edilmeli, Allah'ın ve peygamberin, güzel davranışlarından dolayı kendisini daha çok seveceği anlatılmalıdır. Çocuklara çok fazla dini bilgi yükleyerek onlar bunaltılmamalı, seviyelerinin üstünde bir eğitim verilmemeli ve çocukta dini konularda merak uyandırmaya çalışılmalıdır. Çocuk yalnız kaldığında da dinini yaşamaya istekli olmalı, sadece aile büyüklerinin göreceği yerlerde değil yalnızken de insanlar tarafından beğenilme duygusundan uzak bir şekilde, istediği için ibadete yönelmesini sağlamaya çalışmanın önemli olduğu unutulmamalıdır (Ayhan, 1971: 410).

Çocuğun sorusuna verilen cevaplar anlaşılır ve yalın olmalıdır. Çocuğa dini bilgi yemek verir gibi verilmelidir. Nasıl ki gereğinden az verilen yemek çocukta gelişim eksikliğine yol açarsa, sorusu cevaplanmayan çocuğun da düşünce dünyası gelişemez. Aynı şekilde haddinden fazla yemek nasıl mideyi rahatsız ediyor, hazımsızlığa neden oluyor ve vücut fazlalığı nasıl atmak istiyorsa haddinden fazla bilgi de çocuk tarafından reddedilebilir (Öcal, 1996: 199).

Çocuğa verilecek din eğitiminde ilk öğretilmesi gereken Allah kavramıdır. Allah öğretilmeden önce diğer dini konuları öğretmek doğru bir yaklaşım değildir. İlk önce Allah doğru öğretilmelidir (Köylü, 2004: 149).

Çocuğun Allah inancı somuttan soyuta doğru bir yol izler. Çocukta Allah inancının seyri üzerinde ailenin etkisi çok büyüktür. Aile üyelerinin Allah'a karşı olan tavır, davranış ve sözlü ifadeleri çocuğun Allah inancının şekillenmesi üzerinde epeyce etkiye sahiptir (Selçuk, 2009: 97).

Aileler bazen din eğitiminde doğru yaptığını zannederek hataya düşmektedir. Örneğin bazı aileler çocuğa Allah'ı sevdirmek yerine, Allah'tan korkutmak yolunu daha çok seçmektedir. Çocuğunu Allah ile tehdit etmekte, "Allah seni taş eder!", "Cehennemde yakar!" gibi ifadeler kullanmaktadır. Bu ifadelerin çocuklar üzerinde olumsuz etkisi çoktur. Halbuki Allah'ın çok bağışlayıcı ve affedici olduğuna ve günahları affettiğine dair birçok ayet-i kerime mevcuttur. Ailelerin, Allah'ın affediciliğinden bahsetmeyip cezalandırıcı yönünü ön plana çıkarmaları, Allah'ın cehennemde yakıcı ve insana azap edici olarak tanıtılmasına sebep olmaktadır (Özdemir, 2012: 126). Bu sebeple din eğitimi sevgi merkezli olmalıdır. "Yalan söylersen Allah seni taş yapar!" yerine: "Doğru söylersen Allah seni çok sever." gibi ifadeleri tercih etmek daha sağlıklı olacaktır. Allah korkusu da çocuğun yaşaması gereken duygulardandır ve çocuğu her zaman olumsuz etkilemez. Yaşı ilerleyince verilmesi daha yararlı olacaktır. Çocuğun doğruyu yanlıştan ayırt edebilecek yaşta olması bu duygunun sağlıklı verilebilmesi açısından son derece önemlidir (Öcal, 1996: 196).

Ayrıca "Allah seni taş yapar!" gibi tehditlere muhatap olan çocuk Allah'ın kendisini taş yapacağını korku ile beklemekte olduğu halde ilerleyen süreçte bunun gerçekleşmediğini artık gördüğünde bunun gibi tehditleri artık dikkate almayacaktır. Kendi kafasına göre hareket etmeye devam edecektir (Öcal, 1996: 196).

Ailede çocuğa verilmek istenen din eğitiminde anne babaların dikkat etmesi gereken konulardan biri de çocuğa hoşgörölü şekilde davranmaktır. Evinde hoşgörölüyle yetişen çocukların girişkenlik yönü kuvvetli olmakta ve çocuk daha atak olmaktadır. Çocuğa kızıp yasak koymak yerine çocuğun kendi hatasını görme fırsatı sağlanmalıdır. Bilhassa çocuk dini bir soru sorduğunda anne ve baba soruyu cevaplarırken çok dikkat etmeli, çocuğun seviyesini göz önüne alarak onun anlayacağı cevaplar vermelidir. "Bu söylediğin günahdır sakın bir daha tekrarlama!" tarzında susturan cevaplarla karşılaşan çocukta şüpheler daha da artacaktır (Özdemir, 2012: 128), Çocuğu bir daha soru sormaya korkar hale getirmeden gelişim dönemi dikkate alınarak ve ona kızmadan sorduğu sorular cevaplanmaya çalışılmalıdır.

Resûlullah (sav) yemek yerken elini kabın her tarafına uzatan çocuğu azarlamamış, terslememiş, kınamamıştır. Yasak koymadan, yalnızca yapması gereken davranışı söyleyerek

yol gösterici olmuştur. Yani ‘‘Kabin her tarafında elini gezdirme.’’ dememiş, yasaklama yapmamış sadece kabin kendi önüne gelen kısmından yemesinin doğru olacağını söyleyerek yol gösterici olmuştur. Demek oluyor ki çocuk yetiştirirken ve ona terbiye vermeye çalışırken yasaklamalara öncelik verilmemeli. Çocuğa doğru davranışlar tavsiye edilmeli. Çocuk iyiye ve doğruya yönlendirilmelidir (Öcal, 1996: 197).

Peygamber efendimizin huzuruna hurma ağacını taşıyan çocuğu ağaç sahibi getirdiğinde, peygamberimiz (sav) hurma ağaçlarını aç olduğu için taşıdığını öğrendiği çocuğa ağacı taşlamak yerine yere düşen hurmalardan yemesini söylemiş ve onun için Allah’a dua etmiştir. Burada Peygamber efendimiz (sav) çocuğa yere düşen hurmaları yemesini söyleyerek ona ağaç taşlamaya alternatif bir çözüm sunmuştur. Yani her şeye rağmen çocuğa yasak konacaksa ona alternatif yollar sunulmalı, sonrasında yasak konulmalıdır. Çünkü alternatif olmadan konulan yasaklamalar ters etki yapar. Alternatifin olması çocuğun rahatlamasını sağlar (Öcal, 1996: 197-198).

Ailede çocuğa verilecek dini eğitimi etkileyen pek çok faktör vardır. Eğer evde manevi bir iklim oluşturulmak isteniyorsa evvela evde sevgi tesis edilmelidir. Aile fertleri ne kadar dindar olursa olsun ne kadar ibadet ederse etsin eğer o evde sevgi ortamı yoksa o evdeki dini tutumlar er geç söner (Köylü, 2004: 152).

Başkasının hareketlerini gözlemleyerek onun yaptığı gibi yapmaya, onu taklit etmeye model alma yoluyla öğrenme denmektedir (Filiz, 2011: 78). Çocuklar anne babasını model alırlar. Kız çocuklar genelde anneyi, erkek çocuklar ise babayı gözlemler ve onun davranışlarını uygulamaya çalışır. Model alma yoluyla bazen kötü alışkanlıklar gibi istenmeyen davranışlar da öğrenilebilir. Çocuklar anne babayı taklit ettiğinde anne baba o davranışı onaylar takdir ederse o davranış pekişir, çocuk onu benimsemiş olur (Sevici, 2018: 18). Çocuklar anne babalarından dini davranışlar görmeli ki küçük yaşta o davranışı benimseyebilsin. Anne babalar çocuklarının kendilerini model alacağını bilerek onlara güzel örnek olmaya çalışmalı ve dini davranışları onların göreceği şekilde yapmanın da bir din eğitimi yöntemi olduğunu unutmamalıdır.

Anne babanın, çocuğuna vermek istediği düşünceler ve çocuktan yapmasını beklediği davranışlarla kendi yaşantıları uyuşmalıdır. Aile büyüklerinin anlattıklarıyla yaşadıkları örtüşmüyorsa ailenin çocuğa yüklemek istedikleri fikirlere karşı çocukta şüphe duygusu oluşur. Yalan söyleyen, diğer insanların hakkına saygı göstermeyen, içki içen anne babaların çocuklarında da aynı davranışların görülmesi muhtemeldir (Peker, 1985: 24).

Çocuklar günlük yaşamın sevinçli anlarında ve mutlu ortamlarda namaz ibadetine alıştırılmalıdır. Buna da namazın nasıl kılındığını öğretmek suretiyle başlamak daha isabetli olacaktır. Çocuğun sevdiği arkadaşıyla beraber namaz kılması sağlanmalı veya gezi yoluyla, oyun aracılığıyla camiye götürülmelidir. Bunun yanında aile büyükleri çocuğa bir şeyler almak için çocukla beraber çarşıya gittiklerinde çocuğu cemaatle namaz kılmak için camiye götürmelidir. Bu yolla çocuğun namazı sevmesi sağlanır. Alışkanlık olmaması şartıyla çocuğu namaza alıştırmak için ona sevdiği yiyecekler, giyecekler ya da harçlık verilebilir. Ama bunun alışkanlığa dönüştürülmemesi gerekir. Çünkü çocuğun ibadeti maddi bir beklenti karşılığında yapmaya alıştırılması doğru değildir (Ayhan, 1998: 291).

Camide namaz kılmaya, dini bir toplantı olan mevlitlere çocuğun da götürülmesi, dini tutum ve davranış geliştirmesinde büyük bir öneme sahiptir. Aile çocukla dini konularda sohbet etmelidir. Çocukluk evresi din eğitimi açısından çok önemli bir evredir. Bu dönemde din eğitimi plansız ve herhangi bir baskı olmadan informal bir şekilde gerçekleşir. Çocuğun tek ihtiyacı olan şey ona dini konularda örnek olabilecek aile fertlerinin olmasıdır. Çocuğun hafızasında yer edinecek dini davranışların ve güzel örnekliğin çocuğun dikkatine sunulması gerekmektedir (Taşkın, 2018: 63-64).

Ailede verilecek din eğitiminde dikkat edilecek hususlardan biri de anne babaları Kur'an-ı Kerim okurken çocukların görmesidir. Anne babanın Kur'an-ı Kerim'e gösterdiği saygıyı, hürmeti çocuk görüp hissederse bundan etkilenir. Çocuk da anne babası gibi Kur'an-ı Kerim'e gereken saygıyı gösterecek ve Kur'an'ı okumak isteyecektir (Öcal, 1996: 193).

Ailede çocuğa verilecek din eğitiminde sorumluluk öncelikle anne ve babanıdır. Anne ve baba çocuğun din eğitiminde müşterek hareket etmeli, her ikisi de sorumluluğu üstlenmelidir. Anne babadan sadece birinin bu görevi üstlenmemesi ve sorumluluğu diğerine yüklememesi gerekir. Ailede çocuğa verilecek din eğitiminde ideal olarak gösterilen yöntem, anne babanın her ikisinin de çocuğun eğitimi faaliyetinde beraber hareket etmesidir (Ay, 2005: 363).

Hem çocuklar hem de yetişkinler bazen bir ödüle ulaşmak maksadıyla; bazen de cezadan kurtulmak için bazı dini davranışları sergileme yoluna gidebilirler. Örneğin namaz kılmak istemeyen, camiye gitmek istemeyen bir çocuk arkadaşlarını memnun etmek için onlarla beraber camiye gidebilir. Ya da ergen bir kız çocuğu dini konularda şüphe duyan arkadaşları onu kabul etsinler diye onaylamadığı halde dini meselelere alaycı bir tarzda yaklaşabilmektedir (Taşkın, 2018: 60). İşte aile bu durumun bilincinde olmalı, bir çocuk için

arkadaş çevresinin çok önemli olduğunu, çocuğunun arkadaşlarının etkisinde kalabileceğini bilmeli ve güzel arkadaş çevresi kurması için çocuğuna yardımcı olmaya çalışmalıdır.

1.1.2. Okulda Din Eğitimi

Türkiye’de 1982 Anayasasının 24. maddesine göre ilköğretim ve ortaöğretim okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi zorunlu olarak okutulan dersler arasında yer almaktadır. 4. sınıfta başlayan din dersi 12. Sınıfa kadar haftada iki saat olmak üzere devam etmektedir.

Evde anne babasından hiçbir dini bilgi öğrenemeyen veya yanlış dini bilgiler öğrenen öğrenciler 4. sınıfa kadar okulda da hiçbir din eğitimi alamıyor. İlk 3 sene okulda dini eğitim verilmiyor. 4. sınıfa gelene kadar çoktan dini temel atılmış olması gereken çocuk hiçbir temel atamamış oluyor. O yüzden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilkökul birinci sınıfta başlaması faydalı olacaktır (Tavukçuoğlu, 1990: 434).

Kişinin gençlik ve yetişkinlik çağında dine karşı tutumu ve dini davranışları yerine getirip getirmemesinin temelinde büyük oranda çocukluk döneminde aldığı dini eğitim yatmaktadır. Çocuğa verilen sağlıklı bir din eğitimiyle çocuğun güzel bir dini tutum geliştirmesi sağlanacağı gibi baskı yaparak ya da yanlış yöntemler uygulayarak çocuğun dinden soğumasına da neden olunabilir. Çocuğa verilecek din eğitiminde çocuğun gelişim dönemi özelliklerinin bilinmesi ve ona göre hareket edilmesi gerekmektedir (Köylü, 2004: 137-138).

Yapılan araştırmalar okullardaki din eğitiminde çocukların gelişim dönemlerine ve konunun türüne göre farklılaşması gereken eğitim metodlarının kullanılmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle eğitimcilerin yeterli bilgi ve birikime sahip olmayışı ve okulların gerekli donanıma sahip olmaması gibi nedenlerden dolayı okullardaki din eğitiminde genellikle sözlü anlatım kullanılmaktadır (Buyrukçu ve Asri, 2010: 690).

Okullarda verilen din eğitiminde din eğitimini veren branş öğretmeni, kendini hem pedagojik formasyon bakımından hem de alan bilgisi bakımından geliştirmelidir. Özellikle inanç esasları eğitiminde eğitimcinin alanında yetersiz olması, çocukların inançla ilgili sorunlarını çözmek yerine kafalarını karıştırıp onların inanç noktasında sıkıntıya düşmesine

yol açabilir. Gelecek nesillerimizin güçlü olması eğitimcilerimizin alanlarında güçlü olmasına bağlıdır (Altıntaş, 1999: 58).

Son yıllarda tercih edilen bir eğitim anlayışı olan yapılandırmacı eğitim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de kullanılmaya başlanmıştır. Öğrenciyi merkeze alan ve öğrencinin derse daha fazla katılımını sağlayan bu yaklaşım sayesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrenilenler daha kalıcı olabilir. Öğrenci bilgi aktarılan değil bilgiye kavrayarak ulaşan olmalıdır. Böylece öğrendiklerinin kalıcılığı da artar. (Gür, 2016: 55).

Okullarda verilen din eğitimi için önemli konulardan biri de ders kitaplarıdır. Din dersi kitaplarının içeriği görsellerle zenginleştirilmelidir. Tarih ve Coğrafya kitaplarındaki resimler çocukların aklında hayat boyu izler bıraktığı gibi din bilgisi kitapları da Türk İslam motifleriyle süslenmeli, dini eserlerimizin resimlerini içermelidir. Ayrıca başlıkların güzel görünmesinden puntoların ayarlı olmasına kadar kitabın, çocukların gözüne ve gönlüne hitap etmesine özen gösterilmelidir (Armaner, 1958-1959: 116).

Model alma yoluyla öğrenme yöntemi batı eğitim dünyasında ortaya konulmuş olmasına rağmen aslında İslam eğitiminde çok daha eski tarihlere dayanmaktadır. İslam eğitimcileri öğretmenleri bir model olarak görür ve öğrenci üzerinde bu modelin büyük etkiye sahip olduğunu düşünür. İslam eğitimcilerine göre öğretmenin anlattıklarıyla yaşadıkları tutarlı olmalıdır. Öğretmenler, öğrencilerin kendilerini gözlemlediğini bilmeli, öğrencilere güzel model olmaya çalışmalıdır. Ayrıca İslam eğitiminde körü körüne taklit değil bilinçli şekilde özümseyerek öğrenmek tavsiye edilmiştir (Taşkın, 2018: 56).

1.1.3. Ortaokul Dönemindeki Çocuğun Özellikleri ve Din Eğitimi

Gençliğe adım atmış sayılan birey, yetişkinlere özenir. Düşünceleri ve davranışları aynı yetişkinlerinki gibi olsun ister. Zihinsel olarak değişiklikler ve gelişmeler yaşadığı gibi fiziksel değişimler de yaşar (Gander ve Gandiner, 2004: 445). Zihinsel ve bedensel gelişmeler yaşayan gencin olgunlaştığı görülür. Bu dönemin ilk yıllarını yaşayan bireyin yapısının genel itibarıyla dengede olduğu söylenebilir (Yavuzer, 2002: 117) ergenlik belirtileri baş gösterdiğinde gencin bedensel olarak değişmesi ve gelişmesi sonucunda denge ve uyum sorunu yaşanabilir (Yavuzer, 2002: 263). Bu dönemde, bedeni değişen, farklı bir bedeni olan genç bireyin yeni bedenini kabullenmesi ve onunla barışık olması çok önemlidir (Gander ve Gandiner, 2004: 451).

Bireyin yaşadığı dengesiz ve uyumsuz hal, bedeniyle sınırlı kalmaz, zihinsel yapısında da oluşur. Kabullenme halinin yerini şüphe alır. Çatışma durumu da bu dönemde sık görülür. Bu dengesiz durumun bireyin gelişimi için katkı sağladığı da söylenebilir. Birey yaşadığı değişikliklerle ilgili denge sağlayabildiğinde bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı bir yetişkin kimliği kazanmış olur (Hökelekli, 1983: 266-270).

İlk ergenlik dönemindeki bireyde, çocukluktaki ihtiyaçların ve özelliklerin devam ettiği görülür. Bundan dolayı verilecek olan eğitim - öğretimin duygusal yönünün olmasına da dikkat edilmelidir. Bu dönemi yaşayan çocuğa din eğitimi verilirken, din eğitimi veren anne baba veya öğretmen, çocukla ters düşmemeye dikkat etmeli, içinde bulunduğu psikolojik hali göz ardı etmemelidir (Aybey, 2016: 78).

Çocuğun ortaokul çağına denk gelen bu dönemde önceden yapılan davranışlarda niyeti önemsemeyen sonuç odaklı olan çocuk artık niyeti önemser, yapılan davranışın sonucuna değil niyetine bakar. Önceki yaşlarında, art niyet olmadan kazara 10 bardağın kırılmasına neden olan çocuk, gizli bir şekilde kek almak isterken 1 bardak kırılmasına neden olan çocuktan daha yaramaz olduğunu düşünürken artık bu yaşlarında yapılan işlerin niyetine göre değerlendirilmesi gerektiğini düşünür. Kişi yanlış yapmış olsa bile niyetinin ne olduğu bu dönemde artık önemsenir (Ulusoy, 2005: 74-75-76). Dinimizde de yapılan ibadetlerde sağlam niyet kurabilmenin önemli olduğu düşünüldüğünde, çocuk artık ibadetlerin özünü kavrar.

Ortaokul çağındaki çocuklar din, ahlak gibi konulara ilgi duyarlar. Bu dönem bireyin ibadetleri ve inançları için temelin artık oturmaya başladığı ve sağlamlaştığı dönemdir. Birey bu dönemde soyut olan dini kavramları anlar, böylece inancının oluşması başlamış olur. Ergenlik çağı İslam dinine göre yükümlülüklerin başladığı çağdır. Ergenlik döneminde çocuk, dininin kendisine değer verdiğini fark ederse dinin emir ve yasaklarını uygulama noktasında kendini motive olmuş hisseder. Ancak dininin kendisine verdiği değeri kavrayamazsa dinin emir ve yasaklarını uygulama konusunda kendisini motive olmuş hissetmez. Ortaokullarda görev yapan öğretmenler, öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmeli, işlenecek konuya uygun yöntem seçmeli ve materyal kullanma konusunda kendini geliştirmiş olmalıdır (Hökelekli, 1983: 17).

Ortaokulda din eğitimi denildiğinde sadece dinin emir yasaklarının ezberletilmesi anlaşılmalıdır. Ezberci bir zihniyetle din eğitimi yapmak dinin içselleştirilmesinin önünde bir engeldir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak, içinde bulunduğu gelişim

döneminin özellikleri hesap edilerek ders programları hazırlanmalı ve dersler işlenmelidir. Derste işlenen konularla günlük yaşantı arasında bağlantı kurulabiliyor olmasına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde çocuklar, öğrendiği şeylerin anlamsız ve önemsiz olduğu algısına kapılıp derse gereken ilgiyi göstermeyebilir. Din dersinde çocuğun kendisine, Rabbine ve diğer insanlara saygılı olması gerektiği öğretilmeli, dinin insanların bir arada huzurlu bir şekilde yaşamasını amaçladığı anlatılmalıdır (Buyrukçu, 1999: 189-190).

Çocuğun ortaokul dönemine denk gelen 12 yaşından itibaren bilinçli dini kavrayış ve anlayış başlar. Çocuğun bir yetişkin gibi, önceleri inanma konusunda etkisinde kaldığı aile ve çevrenin güdümünden çıktığı görülür. Çocuk kendi inancını kurmaya çalışır. Ama bu sanıldığı kadar hızlı olmayabilir. Çocuğun ergenliğine de denk gelen bu dönem, fiziki değişiklikleri ve düşünce dünyasındaki değişiklikler neticesinde sıkıntı yaşadığı bir dönemdir. Böyle bir dönemde Allah'a yöneldiği zaman huzur bulduğunu keşfettiği an Allah'a yönelişi başlar (Hökelekli, 2005: 268-269).

Ortaokul çağındaki çocuklar Allah'ın gücünü merak ederler. Allah'ın neleri yapmaya gücü yeter, gücünün bir sınırı var mıdır? Gücünün sonu var mıdır? Allah'ın ne kadar kudretli olduğu ve Kudretinin sınırı olup olmadığı gibi sorular ortaokul çağındaki çocukların cevap aradığı sorulardandır. Çünkü çocuk artık kendi gücünün sınırlı olduğunu anlamış, bu durum çocuğun kişiliğinde bir kriz oluşturmuştur. Bunun sonucunda çocuk gücünün sınırı olmayan aşkın bir varlığa yani Allah'a merak sarmıştır (Köylü, 2004: 143).

1.1.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Tarihçesi

Ülkemizde 1924 yılında ilkokulda din dersi birinci sınıfta işlenmeyip diğer sınıflarda haftada iki saat işleniyordu. ‘‘Kur’an-ı Kerim ve Din Dersleri’’ dersin adıydı. 1926 yılında ders üçüncü sınıftan itibaren ve haftada bir saat verilmeye başlandı. Ortaokul birinci ve ikinci sınıfta da haftada bir saat olmak üzere ders işleniyordu. Bakanlık bünyesindeki eğitim kurumlarında din dersi 1928 yılına değin işlenmiştir. 1933 yılına gelindiğinde din dersi laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle kaldırılmıştır. Tevhidi Tedrisatla açılan İlahiyat Fakülteleri ve din eğitimi veren bir diğer kurum olan İmam Hatip okulları asılsız gerekçelerle kapatılmıştır. Din eğitimi sadece çok az sayıda kalan Kur’an kurslarında yapılmıştır. 1933-1946 seneleri arasında din eğitimine hiç yer verilmemiştir (Günaydın, 2011: 170-173).

İlk ve orta düzeydeki okullarda okutulan din dersinin kaldırılmasıyla imam hatip mekteplerinin kapatılması hemen hemen aynı döneme denk gelmektedir. Bu dönemde Çocuklar okullarda din eğitimi alamaz hale gelmiştir. Çocuklar ailelerinin verebildiği kadar bir din eğitimiyle yetinmek zorunda bırakılmıştır (Zengin, 2011: 5).

Çok partili hayata geçişle beraber din dersi 1949 yılında tekrar işlenmeye başlandı. Din dersi, ilkokul 4. ve 5. sınıfa giden öğrencilerden isteyen bu dersi haftada sadece 2 saat alabileceği seçmeli bir ders oldu. Çocuğunun dersi işlenmesini isteyen velinin, okul yönetimine önceden bildirmesi lazımdı. 1956-1957 eğitim yılında 6. 7. sınıflar için sadece 1 saat seçmeli olarak konulmuş olan din dersinin kayıt döneminde veli tarafından idareye bildirilmesi gerekiyordu. 1974-1975 yıllarında ahlak dersi zorunlu hale getirildi. Din dersi seçmeli olarak 1 saat verilmeye devam etti (Günaydın, 2011: 179-182).

1982 Anayasa'sında yer alan 24. maddede "... Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır..." hükmü gereğince Din dersi ile Ahlak dersi birleştirilip Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi halini almıştır. Anayasaya göre 4. sınıftan itibaren 12. sınıfa kadar bütün sınıflarda işlenecek olan ders, haftada iki saat olmak üzere zorunlu hale getirilmiştir (Demirtaş, 2012: 23).

2005 yılında Türkiye'de din eğitimi konusunda yapılan radikal değişiklik girişimleri göze çarpmaktadır. Geleneksel din eğitiminin yerine eğitim öğretimde öğrenciyi merkeze alan Yapılandırmacı yaklaşım tercih edilmeye başlanmıştır. Ders konularında ve öğretim programında bu yönde değişikliğe gidilmiştir. 2005 yılında liselerde işlenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretim programının, 2006 yılına gelindiğinde ise İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretim programının bu yönde değiştirildiği görülmektedir (Demir, 2011: 55).

1997 yılında ilköğretim 8 yıla çıkarılmış ve ortaokullar kapatılmıştır. 2011-2012 eğitim öğretim yılında 4+4+4 eğitim sistemine geçilmiş ve ortaokullar yeniden müstakil hüviyet kazanmıştır. İmam hatip ortaokulunda okutulan Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve Temel Dini Bilgiler derslerinin diğer ortaokullarda seçmeli olarak okutulma imkanı getirilmiştir. Böylelikle haftada 2 saat zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine ek olarak diğer derslerin seçilmesi halinde din eğitimi 8 saate çıkarılmıştır (Peltek, 2015: 78).

II. BÖLÜM

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin analizine ve geçerlik güvenirliğe yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüştür. Nitel araştırma görüşme, gözlem veya doküman analizi gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı algı ve olayların doğal ortamda gerçek ve bütüncül bir biçimde ortaya konduğu araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 39).

Araştırma deseni olarak nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Durum deseni araştırmanın bir durumu belli sınırlar içerisinde derinlemesine araştırmasına ve bütüncül olarak analiz etmesine yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 73). Bu araştırma Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini velilerin gözüyle derinlemesine irdeleyerek bütüncül bir bakış açısı ortaya koymayı amaçlayan durum çalışmasıdır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Tokat ilinin Erbaa ilçesinde çocukları ortaokula giden veliler oluşturmaktadır. Erbaa Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre 17 Kasım 2021 tarihli Erbaa'daki güncel ortaokul öğrencilerinin rakamları şöyledir:

- 5. Sınıf öğrenci sayısı: 1347
- 6. Sınıf öğrenci sayısı: 1399
- 7. Sınıf öğrenci sayısı: 1443
- 8. Sınıf öğrenci sayısı: 1376

- Toplam öğrenci sayısı: 5565

Araştırmanın örneklemini 24 öğrenci velisinden oluşmaktadır. Veliler kodlanırken her veliye bir sıra verilmiş olup, sıra numarasının önüne de “V” ifadesi kullanılmıştır. Örneğin sıra numarası 13 olan veli için “V13” şeklinde kodlama yapılmıştır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama tekniklerinden biri olan görüşmeyi yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üçe ayırmak mümkündür. Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden belirlenen soruların katılımcılar tarafından cevaplanırken bazı esneklikler içeren ve bundan dolayı tercih edilen görüşmedir (Karasar, 2017: 166). Görüşme, araştırma konusunda derinlemesine bilgi alabilmek için görüşmenin yapıldığı kişiye kendini rahat hissedeceği bir ortam hazırlanarak gerekli görülen yerlerde görüşmeyi yönlendirmek suretiyle açık uçlu sorular aracılığıyla samimi bir havada yapılır. Önceden hazırlanan sorulara katılımcı tarafından yanıt verilen ve amaçlı olarak gerçekleştirilen söyleşi olan görüşme ya da mülakat araştırmalar için çok tercih edilen bir veri toplama tekniğidir (Kuş, 2003).

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun ilk bölümünde araştırma katılımcılarına ait demografik verileri içeren beş soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders hakkında görüş ve beklentilerini belirlemeyi amaçlayan görüşme soruları yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form hazırlandıktan sonra alanında uzman bir kişiden görüş alınmış olup görüşme soruları yeniden düzenlemiştir. Sonrasında nitel çalışmalar yapmış ve lisansüstü eğitim yapmış olan uzman öğretmenden görüşme formu ile ilgili görüş alınmıştır. Uzman görüşlerine göre görüşme formuna son hali verilmiş ve gönüllü bir veli ile pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma yapıldıktan sonra katılımcının sorulara verdiği cevaplar da dikkate alınarak görüşme formu son halini almış olup uygulama aşamasına geçilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Görüşme formunda yer alan sorular velilere bireysel olarak yöneltilmiştir. Velilerin cevapları ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Velilerden bazıları verdikleri cevapları ses kayıt cihazına kaydetmeye izin vermemiştir. Ses kayıt cihazı kullanılarak yapılan görüşmeler aslına uygun olarak yazıya aktarılmıştır. Kayda izin vermeyen velilerle yapılan görüşmelerde velilerin cevapları yazılmıştır. Çalışmamızda betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel analiz, araştırmacıların çalışma konuları hakkında özet bilgi elde edebilmek için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir (Büyüköztürk vd. 2008). Betimsel analiz yönteminde araştırma problemine cevap verecek şekilde veriler düzenlenip alıntılarla desteklenerek okuyucuya sunulur (Aydın, 2019, s. 462).

Verilerin analizi yapılırken görüşme formu bütün olarak ele alınmıştır. Katılımcı görüşlerinden oluşan kodlar temaları ortaya çıkarmıştır. Burada tema ifadesi araştırma sorusunu içeren ana konuyu ifade ederken, kod katılımcının görüşünü en çarpıcı şekilde yansıtan kelime veya kelime grubu olarak yer almaktadır. Kodlar oluşturulurken aynı anlama gelen ifadeler yerine ortak kodlar kullanılmıştır. Tüm katılımcılara ait görüşme formları incelendikten sonra kodlar tekrar kontrol edilmiş ve frekanslar oluşturulmuştur. Frekans bir kavramın kaç kişi tarafından ifade edildiğini göstermektedir. Araştırma sorusuna uygun olarak özetlenmiş olan tablolarda tema, kod, frekans değerlerinin yanı sıra kodların anlaşılması için kısa alıntılara yer verilmiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma yapılan alana yakın olmak, yüz yüze görüşmeler yaparak derinlemesine bilgilere ulaşmak, elde edilen verileri ayrıntılı rapor etmek geçerliğin ölçütlerindedir (Yıldırım ve Şimşek 2018: 70). Bu sebeple araştırmacının yaşadığı Erbaa ilçesindeki veliler araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiş yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapıp ayrıntılı bilgiler toplanmıştır. Bu durum araştırmanın geçerliğine katkı sağlamaktadır.

Araştırmacının araştırmadan elde ettiği verileri betimsel yaklaşım kullanarak doğrudan sunması araştırmanın güvenilirliğini sağlamada önemlidir. Buradan hareketle araştırmacı ulaştığı verileri kendi yorumunu katmadan sunmalı, yorumunu sonra yapmalıdır. Doğrudan alıntı yaparak desteklenen betimlemeler araştırmacı tarafından sonradan yapılacak yorumlara

temel oluşturur (Yıldırım ve Şimşek 2006: 255). Araştırmamızda elde edilen veriler alıntılarla beraber sunulmuştur. Sonra bütüncül bir bakış açısıyla yorumlar yapılmıştır. Bu sayede okuyucuların elde edilen verileri yorum katılmadan okuyabilmesi sağlanmıştır.

Veri tabanının iyi düzenlenmesi, nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliğinin artmasına katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2006: 286). Bu nedenle araştırmamızda veri tabanının iyi düzenlenip muhafaza edilmesine özen gösterilmiştir. Araştırma soruları önce uzman görüşüne sunulmuştur. Araştırmada ses kayıt cihazı kullanılmış ve kayıtlar saklanmıştır. Ayrıca bu kayıtların yazıya aktarılıp bilgisayarda muhafazası sağlanmıştır. Bu sayede istenildiğinde araştırma verilerine ulaşma imkanı elde edilmiştir.

III. BÖLÜM

3. VELİLERİN ORTAOKULLARDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Araştırmaya Katılan Velilerle İlgili Kişisel Bilgiler

Çocuğu ortaokula giden velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentilerini tespit etmek üzere yaptığımız çalışmamıza katılan veliler ile ilgili kişisel bilgilere ait bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Araştırma katılımcılarına ait demografik veriler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	12	50
	Erkek	12	50
	<i>Toplam</i>	<i>24</i>	<i>100</i>
Yaş	30-35	5	20,8
	36-40	9	37,6
	41-45	4	16,6
	46-50	5	20,8
	51 ve üzeri	1	4,2
	<i>Toplam</i>	<i>24</i>	<i>100</i>
Meslek	Ev hanımı	7	29
	Öğretmen	5	20,8
	Esnaf	4	16,6
	Polis	2	8,4
	Sağlık memuru	2	8,4
	İşçi	2	8,4
	Çiftçi	1	4,2

	Emekli	1	4,2
	<i>Toplam</i>	<i>24</i>	<i>100</i>
Öğrenim Durumu	İlkokul	3	12,3
	Ortaokul	2	8,4
	Lise	6	25
	Ön lisans	4	16,6
	Lisans	8	33,5
	Lisansüstü	1	4,2
	<i>Toplam</i>	<i>24</i>	<i>100</i>
Aylık Gelir	3000 TL ve altı	2	8,4
	3001 – 5000 TL	9	37,5
	5001 – 7000 TL	3	12,5
	7001 – 9000 TL	5	20,8
	9001 – 11000 TL	1	4,2
	11001 TL ve üstü	4	16,6
	<i>Toplam</i>	<i>24</i>	<i>100</i>

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde katılımcı velilerin %50 (12)’sinin kadın, %50 (12)’sinin erkek olmak üzere toplam 24 veliden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların %20,8 (5)’i 30-35 yaş aralığında, %37,6 (9)’sı 36-40 yaş aralığında, %16,6 (4)’sı 41-45 yaş aralığında, %20,8 (5)’i 46-50 yaş aralığında, %4,2 (1)’si 51 yaş ve üzeri velilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan velilerin mesleklerine bakıldığında %29 (7)’unun ev hanımı, %20,8 (5)’inin öğretmen, %16,6 (4)’sının esnaf, %8,4 (2)’ünün polis, %8,4 (2)’ünün sağlık memuru, %8,4 (2)’ünün işçi, %4,2 (1)’inin çiftçi, %4,2 (1)’inin emekli olduğu görülmektedir. Tablodaki verilerden katılımcı velilerin öğrenim durumlarına bakıldığında %12,3 (3)’ünün ilkokul, %8,4 (2)’ünün ortaokul, %25 (6)’inin lise, %16,6 (4)’sının ön lisans, %33,5 (8)’inin lisans, %4,2 (1)’sinin lisansüstü olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere bakıldığında araştırmamıza katılan velilerin aylık gelirlerinin %8,4 (2)’ünün 3000 TL altında, %37,5 (9)’ünün 3000-5000 TL arasında, %12,5 (3)’ünün 5001-7000 TL arasında, %20,8 (5)’inin 7001-9000 TL arasında, %4,2 (1)’sinin 9001-11000 TL arasında, %16,6 (4)’sının 11001 TL üzerinde olduğu görülmektedir.

3.2. Velilerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara ve bulgulardan yola çıkılarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

3.2.1. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğretimine Başlama Zamanıyla İlgili Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hangi sınıfta başlaması gerektiği ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 2’de gösterilmiştir

Tablo 2. Velilerin Din Eğitimine Başlama Zamanı İle İlgili Görüşleri

Tema	Kod	f	Örnek Cümle
Dersin Başlama Zamanı	Anasınıfı	8	“Bence anaokulunda başlamalı.” (V8).
	Birinci sınıf	8	“Birinci sınıftan itibaren etkin şekilde bu ders verilmeli.” (V5).
	İkinci Sınıf	5	“İngilizce nasıl ikinci sınıfta başlanıyorsa din dersi de başlamalı. Bence geç başlanıyor.” (V9).
	Dördüncü sınıf	2	“4. Sınıfta başlıyor bence doğru bir karar.” (V16).
	Yetkililer bilir	1	“Bunun kararını en çok öğretmenlerimiz ve yetkililer bilir. Diye düşünüyorum.” (V24).

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başlama zamanı ile ilgili veli görüşlerinin 5 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar anasınıfı (f:8), birinci sınıf (f:8), ikinci sınıf (f:5), dördüncü sınıf (f:2) ve yetkililer bilir (f:1) şeklindedir. Bu kodlar “Dersin Başlama Zamanı” temasını oluşturmuştur.

Dersin anasınıfında verilmeye başlaması gerektiğini düşünen velilerden (V-7, V-8, V-10, V-12, V-13, V-15, V-18, V-21) bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Bence anaokulunda başlamalı. Çocuk ufakken bilgiyi alacak. 15 yaşına gelince bazı şeyler için geç kalınmış olur ağaç yaşken eğilir.” (V-8)

“Ana sınıftan itibaren başlaması gerekir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ne kadar erken başlarsa o kadar verimli olacağına inanıyorum.” (V-13)

“Çocukların eğitim ve öğretime başladıkları zaman olan ana sınıftan itibaren verilmesi gereken bir derstir. Ağaç yaşken eğilir.” (V-18)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi anaokulundan itibaren sevgi temelli verilmelidir. Çocuklar teorik bilgiye çok boğulmadan, çocuğun yaşına uygun olacak şekilde kreş dediğimiz eğitim kademesinden itibaren verilmeye başlanmalıdır.” (V-21)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hangi sınıfta başlaması gerektiği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna dersin birinci sınıfta verilmesi gerektiğini ifade eden velilerden (V-1, V-3, V-5, V-11, V-14, V-17, V-20, V-23) bazılarının cevapları şöyledir:

“Bence 1. sınıftan başlamalı. Eğitim de din eğitimi de beşikten mezara kadardır. Besmele gibi konular 1. sınıfta anlatılabilir mesela.” (V-1)

“1. sınıfta başlamalı çocuğun ilk duyduğu şeyler kafada yer eder. Ondan sonraki bilgiler onun etrafında şekillenir. Okuldaki ilk bilgileri kolay kolay unutmaz. O yüzden 1. sınıfta başlamalı. Okula başladığı gün ahlak dersi verilmeli.” (V-3)

“Bence ahlak bilgisinin ilkokul 1. sınıfta başlaması lazım. Yeme içme adabı gibi konular verilebilir. Çünkü din demek sadece seccadede camide yaşanan bir olgu değil ki sosyal içtimai hayatta, sofrada her tarafta din var. Din sadece namaz, oruç, zekat değil ki, din demek selamlaşmak demek. Din demek komşunun hakkını gözetmek demek. Din demek israf etmemek demek. Yani din bütün içtimai hayatı içine almış bir olgu. Din sadece takke takmak cumaya gitmek değil. Anne baba hakkı mesela dinin içinde. 1. sınıfta sayılar nasıl öğretiliyorsa din dersinde de çocukların hazırbulunuşluk düzeylerine göre konular anlatılması lazım.” (V-11)

“Çocuğun okuyup anlamaya başladığı andan itibaren din eğitimi de başlamalıdır. Yani 1. sınıfta başlamalı.” (V-20)

“Dini eğitim çocuklara birinci sınıftan itibaren başlamalı. Çünkü büyüklerimiz “Ağaç yaşken eğilir.” sözü ile her şeyi açıklamışlardır.” (V. 23)

Dersin başlama zamanı ile ilgili veli görüşlerine bakıldığında bazı katılımcıların (V-2, V-4, V-6, V-9, V-19) 2. sınıfta verilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Dersin

ikinci sınıfta başlamasının daha uygun olacağını söyleyen velilerden bazılarının cevapları şöyledir:

“İngilizce dersi 2. sınıfta başlıyorsa Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de 2. sınıfta başlamalı.” (V- 2)

“İlkokul 2. sınıftan olması taraftarıyım. Çocuğa bir şeyleri öğretmeye en küçük yaşta başlıyoruz. Çocuk bir şeyler öğrenmiyor zannediyoruz ama çocuk anlıyor, öğreniyor. Çocuğu küçükten işlemeli. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de Türkçe kadar, Matematik kadar hayatın bir parçası, o yüzden o dersler erken yaşta öğretiliyorsa Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de öğretilmeli.” (V- 4)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi aynı İngilizce gibi 2. sınıfta başlasa iyi olur. Okuma yazma öğrendikten sonra zor konulara girmeden dini eğitim başlamalı.” (V- 6)

“İngilizce nasıl ikinci sınıfta başlanıyorsa din dersi de başlamalı. Bence geç başlanıyor. Çocuk okumayı yazmayı öğrendikten hemen sonra din eğitimi verilmeye başlanmalı.” (V- 9)

Bazı veliler de (V-16, V-22) mevcut durumun yerinde olduğunu ifade etmiş. Dersin 4. sınıfta başlamasının doğru olduğunu söylemişlerdir.

“4. sınıfta başlıyor. Bence doğru bir karar.” (V- 16)

V 24 ise, dersin hangi sınıfta başlaması gerektiği ile ilgili görüşünün olmadığını ifade ederek şu cevabı vermiştir:

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hangi sınıfta başlaması gerektiği ile ilgili görüşümü söyleyemem daha doğrusu bilemem. Bunun kararını en çok öğretmenlerimiz ve yetkililer bilir. Diye düşünüyorum.” (V-24)

Anayasanın 24. maddesinin, din ve ahlak eğitimi ile ilgili paragrafı şöyledir : “Din ve Ahlak eğitimi ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din Kültürü ve Ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okulların zorunlu dersleri arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi ancak kişinin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.” Burada din eğitiminin başlangıç seviyesi olarak doğrudan bir sınıf seviyesi belirtilmemiş, yerine ilk ve orta öğretim seviyesinde zorunlu olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda çocuklarına daha erken yaşta din eğitimi verilmesini isteyen

velilerin isteklerinin yetkililer tarafından yerine getirilmesinde bir engel yoktur. Buradan hareketle velilerin de din eğitiminin daha erken verilmesini istemeleri makul görünmektedir.

Çelik (2006) tarafından yapılan çalışmada da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin daha erken dönemlerde verilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Tavukçuoğlu (1990) da yaptığı çalışmasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verilmeye başlandığı 4. sınıftan geç olduğuna, dersin 1. sınıfta verilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Öte yandan Altıntaş (1999) çalışmasında dersin 1. sınıftan itibaren verilmeye başlaması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu çalışmada velilerin tamamına yakınının, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin 4. sınıftan daha önce verilmeye başlanmasını istedikleri tespit edilmiştir. Bu yönüyle ilgili literatürdeki bazı çalışmaların bulguları ile araştırmanın bulgularının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

3.2.2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkisi ile İlgili Velilerin Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuklarınızın dini ve ahlaki davranışları üzerinde etkisi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Çocukların Davranışlarına Etkisi ile İlgili Görüşleri

Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Dersin Çocukların davranışlarına etkisi	Olumlu	19	“Bu dersin çocuklarımızın dini ve ahlaki davranışları konusunda olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum.” (V-19).
	Yeterli değil	2	“Çocuklar üzerinde etkisi tam anlamıyla gerçekleşmiyor.” (V-5).
	Öğretmen etkisi	1	“Çocuklarımıza dini yaşantı noktasında tesir edecek bir olgu yok. Burada dersin uygulanması noktasında öğretmenlerin verimliliği kaynaklı eksiklik var.” (V-15).
	Etkisi yok	1	“Şu an için bir etkisi olduğuna inanmıyorum.” (V-13)
	Gelecekte	1	“Şu anda bir etkisi olduğunu düşünmüyorum ama ileriki yaşlarda olumlu etkisinin olacağına inanıyorum.” (V-16).

Tablo 3.’ün verileri incelendiğinde velilerin cevaplarının 4 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar olumlu (f: 19), yeterli değil (f: 2), öğretmen etkisi (f: 1), etkisi yok (f:

1) gelecekte (f: 1) şeklindedir. Bu kodlar” Dersin Çocukların Davranışlarına Etkisi” temasını oluşturmuştur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğu üzerinde olumlu etkisi olduğunu söyleyen velilerden (V-1, V-2, V-3, V-4, V-6, V-7, V-8, V- 9, V-10, V-12, V-14, V-17, V-18, V-19, V-20, V-21, V-22, V-23, V-24) bazılarının görüşleri şöyledir:

“Olmaz olur mu çocuğun içerisine iman jandarmasını yerleştirmiş oluyorsun. Her hareketini etkiler günahı, sevabı; helali, haramı öğrenen bir çocuk Allah’ın kamerasının çektiğini bilen bir çocuk yanlış yapmaktan korkuyor. Bu konular da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde işlendiği için olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum.” (V- 8)

“Evet çok etkili. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi de etkili, öğretmen de etkili. Eğer çocuk öğretmeni seviyorsa o dersten daha çok şey öğreniyor. Biz bilen bir aile olduğumuz halde çocuğumuz üzerinde öğretmenin etkisi çok maşallah.” (V-9)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuklarımızın dini ve ahlaki olarak yetişmesinde önemli bir yeri ve etkisi olduğuna inanıyorum. Dinini bilen ve O’nun ahlaki ile ahlaklanan bir toplum yetiştirmek zorundayız. Yoksa Allah korkusu olmayan, peygamberini tanımayan, Kur’an’ı bilmeyen, alkol, uyuşturucu ve oyunlarla beyinleri yıkanan, kötü alışkanlıkların esiri olmuş bir gençlik yetiştirmiş olacağız.” (V- 14)

“Çok etkisi olmaktadır. Çocuklar boş bir kaset, bir cd gibidir, bu boşluğu dini ve ahlaki bilgilerle dolduramazsak başkaları tarafından kesinlikle tasvip etmediğimiz Darwinizm, Ateizm gibi saçmalıklarla doldurulmalarının önüne geçemeyiz. Dini ve ahlaki değerleri tamamlamış kimse bu olumsuzluklara düşmez, vatanına, milletine, ailesine hayırlı bir insan olur.” (V-18)

“Hak dinimizin çocuklarımıza öğretilmesinin elbette ki çocuklarımızın ahlaki davranışları üzerinde olumlu etkileri vardır. İnsanın neden var olduğunu, nasıl olması gerektiğini de öğrettiği için bu olumlu etki daha da çoğalmaktadır. Dinimizi öğrenen çocukların, nasıl bir insan olması gerektiğini öğrenmesi ahlaki insan olma yolunda ilerletir.” (V- 20)

“Anne baba evde dini, ahlaki öğretse bile önce kendi hayatında yaşamalı. Ama buna rağmen dini, ahlaki ders halinde bir öğretmenin zorunlu ders halinde anlatması öğrencilerin

dini daha iyi öğrenmelerine ve güzel ahlak ile ahlaklanmalarına güzel bir vesile. Derste öğrendikleri her konu hemen hemen hayatlarına sirayet ediyor.” (V-24)

Dersin, çocuğu üzerinde olumlu etkisi olduğunu söyleyen velilerden V-1, V-3 ve V-4 verdikleri cevaplarda çocuğunun davranışında değişiklikler gözlemlediklerini söylemişlerdir.

“Din dersinde işlenen konular çocuğun davranışlarına yansıyor. Çocuğumun ahlaki davranışlarında olumlu etkisi olduğunu görüyorum ve düşünüyorum.” (V- 1)

“Anlatıp gitmeyle davranış değişmez. Etkili olması için anlatanların anlattıklarını yaşaması lazım. Öğretmen örnek teşkil etmeli, benim çocuğumda etkisini görüyorum, davranış değişikliği oluyor.” (V-3)

“Namaz konusunda bana daha çok eşlik etmeye başladı. Dua öğrenme konusunda istekli oldu. Dini alışkanlıkları edinme konusunda verimli oldu.” (V-4)

Dersi etkili bulduklarını söyleyen V-6 ile V-21, bazı öneriler sunarak bu önerilerin gerçekleşmesi halinde dersin daha etkili olacağına inandıklarını ifade etmişlerdir. Bu iki velinin görüşleri şu şekildedir:

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ne kadar anlatırsa anlatsın eğer anlattığını yaşamıyorsa etkili olmuyor. Çocuklar davranışa bakıyor. Mesela namaz, öğretmen ne kadar namazı anlatırsa anlatsın eğer kendisi namaz kılmıyorsa etkili olmaz. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni çocuklar önünde sigara içmemeli mesela. Çocuk Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni camiye giderken görmeli, okulda mescitte görmeli. Bir de çocuk öğretmeni sevecek, öğretmen kendini sevdirmeli. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenin çocuğu notla ya da başka bir şeyle korkutmaması lazım yani öğrencinin bence okulda en çok sevdiği öğretmenin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olması lazım. Çocuk seni sevecek ki örnek alacak, konuşmanı, davranışını örnek alacak, rol model olarak seni seçecek. Çocuğumun davranışı üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum. Ama bu söylediklerimi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni yaparsa çok daha etkili olacaktır.” (V-6)

“Müslümanlar olarak bizler, çocukların İslam fitratı ile doğduğuna inanırız. Çocukları İslam fitratı ile yetiştirirsek, onların İslam ahlakı ile ahlaklandığını görürüz. İslam ahlakı ile ahlaklanan çocukların davranışlarında olumlu yönde değişiklikler olur. Okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin çocuklara dersi sevdirek vermesi neticesinde

öğrenilen bilgilerin bir süre sonra hayata yansıdığını ve davranışlarında da bu doğrultuda olumlu yönde değişiklik olduğunu gözlemledik.” (V-21)

Dersin, çocuğun davranışlarında olumlu etkisi olduğunu ifade eden katılımcılardan olan V-10, dersin etkili olduğunu düşünmekle beraber ailenin, çocuğun davranışlarında daha etkili olduğunu ve sadece Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin tek başına değil de, diğer ders öğretmenlerinin de çocuğun davranışlarında olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcının cevabı şu şekildedir:

“Çocuğun dini ve ahlaki davranışlarının ailede atıldığını, tek bir dersin değil okuldaki tüm öğretmenlerin bunda etkili olduğunu düşünüyorum.” (V-10)

Yine dersin, çocuğun davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğunu söyleyen bir katılımcı, dersin etkili olduğuna inanmakta ama ailede bu davranışın pekiştirilmesi gerektiğini söylemektedir.

“Bu ders sayesinde çocuğum dini ve ahlaki değerleri öğreneceğinden davranışlarını da olumlu etkileyecektir. Bu konuda biz ebeveynlere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Anlatılanlar hayata geçirilemezse kalıcılığı da olmayacaktır.”(V-22)

Dersin çocuğunun davranışı üzerinde şimdilik olumlu etkisi olmadığını söyleyen velilerin (V-5, V-11, V-13, V-15, V-16) varlığı da araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bu velilerin cevapları şu şekildedir:

“Çocuklar üzerinde etkisi tam anlamıyla gerçekleşmiyor. Ahlaki yozlaşmadaki artış bunun göstergesidir.” (V-5)

“Verilmek istenen mesajların kapalı olduğunu düşünüyorum. Ben çocuğumu yazın Kur'an kursuna gönderiyorum. Yaşantısını beğendiğim bir hoca var ona gönderiyorum, çocuğumun o hocadan etkilendiği kadar okuldaki öğretmeninden etkilenmediğini düşünüyorum. Normalde dokuz ay etkilenmesi gereken, hayatında, yemesinde, içmesinde, kalkmasında etkilenmesi gereken öğretmeniyle dokuz ay geçirirken, yazın belki bir ay bir buçuk ay gittiği kursta daha çok etkileniyor. Dolayısıyla burada da çocuklarımızın dini ve ahlaki davranışı üzerinde etkisi bence yeterli düzeyde değil.” (V-11)

“Şu an için bir etkisi olduğuna inanmıyorum.” (V-13)

V-15'in çocuğunun davranışında dersin etkisinin olmamasını öğretmenin performansının düşüklüğüne bağladığı cevabı şu şekildedir:

“Çocuklarımıza dini yaşantı noktasında tesir edecek bir olgu yok. Burada dersin uygulanması noktasında öğretmenlerin verimliliği kaynaklı eksiklik var.” (V-15)

Dersin, çocuğun davranışında şimdilik bir etkisi olmadığını düşünen V-16, ilerleyen zamanlarda çocuğunun derste öğrendiklerinin davranışında etkili olacağını düşündüğünü söylemektedir. Bu katılımcının cevabı şöyledir:

“Şu anda bir etkisi olduğunu düşünmüyorum. Ama ileriki yaşlarda olumlu etkisinin olacağına inanıyorum.” (V-16)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı (2008) incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinde iyi bir insan olmanın gerekliliklerinin işlendiği görülmektedir. Bu kapsamda yalan söylememe, başkasının malına izinsiz dokunmama, kötü söz/hakaret etmeme, yeme-içme esnasında uygun davranma gibi öğrencinin davranışlarını doğrudan etkileyen kazanımlar bulunmaktadır. Buradan hareketle dersin, çocuğun davranışına olumlu etki yapması ve velilerin olumlu ifadeleri dersin amaçlarına ulaşıldığının göstergelerindedir.

Yıldırım (2017) tarafından seçmeli din dersiyle ilgili yapılan çalışmada dersin çocukların davranışını olumlu etkilediği bulgusu tespit edilmiştir. Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğunun dini ve ahlaki davranışlarına tesiri olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna katılımcı velilerin %40'ının evet, %16,67'sinin kısmen, %36,67'sinin hayır, %6,66'sının fikrim yok cevabını verdiği tespit edilmiştir. Bulgulara bakıldığında katılımcı velilerin en fazla evet cevabını vererek dersin çocuğu üzerinde tesiri olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde bu çalışmada da velilerin çoğu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocukların davranışlarını olumlu etkilediğini vurgulamaktadır. Bu yönüyle literatürdeki bazı çalışmalarla bu çalışma benzerlik göstermektedir.

3.2.3. Velilerin Din Kültürü Ahlak ve Ahlak Bilgisi Dersinin Verimliliği ile İlgili Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verimliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Velilerin Dersin Verimliliği ile İlgili Görüşleri

Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Dersin Verimliliği	Daha verimli olabilir	10	“Ders daha verimli olabilir.” (V-9).
	Verimli	8	“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin verimli olduğunu düşünüyorum.” (V-1).
	Verimli değil	4	“Bence verimli değil. Çocuğuma din dersinde ne işlediniz diye sorduğumda cevap alamıyorum.” (V-2).
	Öğretmen	3	“Verimliliği tamamen öğretmene bağlı, Öğretmen isterse dersi verimli yapabilir. Öğrencilere de faydalı olur.” (V-6).
	Fikrim yok	1	“Çocuğum pandemi sürecinde bu dersi almaya başladı. Henüz verimli olup olmadığı hakkında fikir sahibi değilim.”(V-22).
Ders Saati	Yeterli değil	16	“Çok az bence daha fazla olmalı.” (V-2).
	Yeterli	3	“Çocuğum bu dersi haftada iki saat alıyor. Şimdilik yeterli olabileceğini düşünüyorum.” (V-22).
	Hakkı verilirse	3	“İçi doldurulabilirse yeterli olur. Verimli işlenirse yeterli olur.” (V-8).
	Seçmeli dersler	2	“Ders saati 2 saat. Bunun yanında seçmeli ders olan Kur’an-ı Kerim ve Peygamberimizin Hayatı dersini alırsa gayet yeterli olur.” (V-6).
Dersin İçeriği	Yeterli değil	13	“İnanç, İbadet ve ahlak esasları çocukların anlayabileceği şekilde yeterli örneklerle seviyelerine uygun olarak anlatılmalıdır. Mevcut durumda içerik yetersiz.”(V-15).
	Bilmiyorum	5	“Dersin içeriği hakkında fazla bilgim yok.” V(-22)
	Yeterli	5	“Dersin içerikleri yeterli.” (V-23)
	Ahlak	4	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ders içeriği yeterli değil. Ders içeriğinde daha çok bilgi yanında ahlaki eğitim de verilmelidir. (V-21).
	İtikat	2	“Sonrasında çocuğun hayatına daha çok etki edecek itikadi konular daha önemli onlara ağırlık verilmeli.”

(V-9).

Ezber	1	<i>İslam'ın bir ders konusu gibi ezberletilerek anlatılarak kavratılabileceğini düşünmüyorum.</i> (V-10).
-------	---	---

Tablo 4'te dersin verimliliği 3 temada özetlenmiştir. Her temaya ait bulgular aşağıda açıklanmıştır:

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verimliliği ile ilgili 5 kod oluşmuştur. Bu kodlar daha verimli olabilir (f: 10), verimli (f: 7), verimli değil (f: 3), öğretmen (f: 3), fikrim yok (f: 1) şeklindedir

Ders verimliliğiyle ilgili görüş bildiren velilerin çoğu V-6, V-8, V-9, V-11, V-13, V-14, V-18, V-19, V-20, V-21, V-23 dersin verimliliğinin artırılması gerektiğini söylemektedir. Bu velilerin bazılarının verimliliğin artırılması için önerilerde bulunduğu görülmektedir.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri monotonluktan uzaklaşıp, ilgi ve dikkat çekici şekilde anlatılmalıdır. Dini mekanlar ziyaret edilmeli, uygulamalı dersler verilerek öğrenme ortamları zenginleştirilmelidir. Okul içinde dini bilgilerin öğretilmesini heyecanlı hale getirecek yarışmalar düzenlenerek dersin verimliliği artırılmalıdır.” (V-21)

Dersin verimli olmasının öğretmenin verimliliğine bağlı olduğunu söyleyen velilerin varlığı araştırmanın bulguları arasındadır. V-6, V-8, V-23 dersin verimliliğinde öğretmenin etkili olduğunu ifade eden katılımcılardır.

“Dersin Verimliliği tamamen öğretmene bağlı. Öğretmen isterse dersi verimli yapabilir. Öğrencilere de faydalı olur.” (V-6)

“Bence öğretmen dersi anlatırken hangi yaş grubuna ders veriyorsa ona göre anlatmalı. Küçük yaşlara anlatıyorsa onların seviyesine inmeli. Dersi hikayelerle anlatıp onların aklında kalmasını sağlamalı.” (V-23)

Öğretmenin bilgi birikiminin istenen seviyede olması gerektiğine dikkat çeken V-8, dersten istenen verimin tam alınmadığını söylemekte, bunu da öğretmenin yetersizliğine bağlamaktadır.

“Öğretmen verimli olmalı, bilgili olmalı. Öğretmen cahil olursa ortaya cahil bir nesil çıkar. Tam istediğim verim alındığını düşünmüyorum. Bunun öğretmenden kaynaklı olduğunu düşünüyorum, öğretmenin bireysel yetersizliği dersten istenen verim alınmasını engelliyor.” (V- 8)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden istenen verimin alınamadığını, verimin artırılması gerektiğini ifade eden katılımcılardan V-19 ve V-21 dersin verimliliğini arttırmak için derste öğrenilenler için uygulama ortamlarının sunulması gerektiğini ifade etmektedir.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin tam verimli olabilmesi için derslerin dolu dolu geçmesi gerekir. Bunun yanında öğrencilerin öğrendiği bilgilerin günlük hayatta uygulama imkanı sunulmalı. Teorik bilgiler sunmak yeterli değildir.” (V-19)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri monotonluktan uzaklaşıp, ilgi ve dikkat çekici şekilde anlatılmalıdır. Dini mekanlar ziyaret edilmeli, uygulamalı dersler verilerek öğrenme ortamları zenginleştirilmelidir. Okul içinde dini bilgilerin öğretilmesini heyecanlı hale getirecek yarışmalar düzenlenerek dersin verimliliği artırılmalıdır.” (V. 21)

Dersin verimliliğinin artmasını, derse ayrılan zamanın artmasına bağlayan V-18, dersi çocukları için olmazsa olmaz olarak görmekte. Dersin süresi artarsa verimliliği de artar demektedir.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, çocuklarım için olmazsa olmaz olarak gördüğüm derslerden olup, bu derse ayrılacak zamanın daha da artırılması suretiyle verimliliğin artacağı kanaatindeyim. Dini ve ahlaki değerleri tam olarak kavramış birinden kimseye zarar gelmez.” (V-18)

V-11, dersten istenen verim alınmamasını öğrencilerin derse karşı olan tutumuna bağlamaktadır. Dersin, sınav endeksli düşünen öğrenciler tarafından biraz önemsendiğini diğer öğrenciler tarafından önemsenmediğini dile getiren katılımcı, bunun istenilen verimin alınmasını engellediğini ifade etmektedir.

“Verimliliği ben öğrencilerin sadece 8. sınıfta sınav kaygısı taşıyan öğrencilerin soru geleceği için biraz daha eğildiğini düşünüyorum. 5, 6 ve 7. sınıfta çok fazla ehemmiyet gösterilmediğini bu yüzden de ilgilenilmediğini düşünüyorum. Bununla beraber ders içindeki asıl mesajların verilmesi gereken kazanımların böyle çok dolaylı verildiğini düşünüyorum o yüzden verimliliği benim gözümde yeterli seviyede değil.” (V-11)

Derste verimin artırılması görüşünde olan V-9, derste verilen dini bilgileri yeterli bulmamakta, istenen verimin alınmasını, öğrencilerin dini bilgileri tam öğrenerek mezun olmalarına bağlamaktadır.

“Ders daha da verimli olabilir yani çocuk mezun olana kadar dini bilgileri hep öğrenerek mezun olmuş olmalı. Ben çocukların tam öğrenerek mezun olduklarını düşünmüyorum o yüzden çok da verimli olduğunu söyleyemem.” (V-9)

Dersin verimliliğiyle ilgili soruya katılımcılar tarafından verilen cevaplar incelendiğinde V-2, V-3, V-5, V-15 tarafından dersin verimli bulunmadığı görülmektedir. Bu veliler dersteki verimin artırılması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcılar verimsizliği, öğretmenin müfredat dışına çıkamaması, içeriğin yetersizliği gibi sebeplere bağlamaktadır. Dersi verimli bulmayan bazı velilerin görüşleri şu şekildedir:

“Bence verimli değil. Çocuğuma din dersinde ne işlediniz diye sorduğumda cevap alamıyorum. Daha verimli olması gerektiğini düşünüyorum.” (V-2)

“Kitabın içeriğinin verimli olmadığını düşünüyorum. Öğretmen de müfredatın dışına çıkamadığı için dersin çok verimli olmadığını düşünüyorum.” (V-3)

“Çocuklarda kalıcı etkisi olmuyor. O yüzden çok verimli değil. Öğretmenler İslam’ı yaşamada örnek olup öğrencilere İslam’ın hakikatini, güzelliğini heyecanla ve Peygamber efendimizin ve sahabenin hayatından örnek vererek anlatmalı.” (V-15)

Velilerden bir kısmının (V-1, V-4, V-7, V-10, V-12, V-16, V-17, V-24) dersi verimli bulduğu görülmektedir. Dersi verimli bulan katılımcılardan bazıları görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Verimli buluyorum. Benim oğlum Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenini çok sevdi. Birçok dini bilgi öğrendi. Öğretmeni sevdiği için dersi sevdi. Oğlum için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini verimli buluyorum.” (V-4)

“Verimli buluyorum normalde çocuğum o dersle alakalı daha istekli ve daha ılımlı.” (V-16)

“Verimliliğini çok beğeniyorum yakından takip ediyor, izliyorum. Nasıl anlatılması gerekiyorsa öyle anlatıldığını derste hangi konular varsa onun tam bir şekilde verildiğini biliyorum.” (V-24)

Velilerin dersin verimliliğinin arttırılmasını istemeleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden velilerin istediği verimin alınabilmesi için ders saatinin arttırılması faydalı olacaktır.

Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini verimli buluyor musunuz?” sorusuna katılımcı velilerin %46,66’sının kısmen, %26,67’sinin evet, %26,67’sinin hayır cevabını verdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında katılımcı velilerin en çok kısmen verimli buluyorum cevabını verdiği görülmektedir. Literatürdeki bazı çalışmalarda ve bu çalışmada dersteki verimin velilerin istediği seviyede olmadığı görülmektedir. Bu yönüyle sonuçların benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatinin yeterliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 4’te gösterilmiştir.

Ders saati ile ilgili 4 kod oluştuğu görülmektedir. Bu kodlar yeterli değil (f: 17), yeterli (f: 3), hakkı verilirse (f: 3), seçmeli ders (f: 2) şeklindedir.

Ders saatinin yeterliliği ile ilgili soruya katılımcıların çoğunun (V-2, V-3, V-4, V-5, V-9, V-10, V-11, V-12, V-13, V-14, V-15, V-16, V-7, V-18, V-20, V-21, V-23, V-24) yetersiz cevabını verdiği görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için haftada 2 saati yetersiz gören katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Yeterli bulmuyorum. 2 saatte çok bir şey verilmez. 2 saate çok konu sığmayacağı için müfredat yetersiz yapılmış. Haftada en azından 4 saat olmalı” (V-4)

“Yeterli değil bence az. Bazı çocuklar aileden hiçbir dini bilgi öğrenmiyor ne öğrenirse okuldan din dersinden öğreniyor, sadece okuldan aldığı din eğitimiyle ileriki hayatını şekillendiriyor. Ailede din eğitimi alamayan çok çocuk olduğunu düşünüyorum o yüzden 2 saat az bence.” (V- 9)

“İslam beldesinde yaşayan Müslüman bir toplum olarak tabii ki çocuklarımıza önce evde aile ortamında dinimizin yaşantısını, güzelliğini yaşayarak öğretmeliyiz. Bunun yanında haftada iki saat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kesinlikle yeterli değildir. Üstelik yabancı dil dersi olan İngilizce daha ikinci sınıfta zorunlu kılınarak başlıyorsa bizim kökümüzün dilleri olan Arapça veya Osmanlıca neden bu kadar geç başlıyor. Üstelik isteğe bağlı bir seçim bile yok.” (V-15)

“Yeterli bulmuyorum ders saati biraz daha arttırılmalı. Normalde bu ortamda yetiştirilen bir öğrencinin dininin gerektirdiği davranışları veya hareketleri din dersi öğretmeninden veya dinimizden öğrenmeleri için haftalık ders saatinin birkaç saat arttırılması iyi olur.” (V-16)

“Ders saatinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çocuklarımız artık, ilerde meslek sahibi olsun diye dünyalık üzerinde ağırlıklı olarak eğitiliyor. Çocuklarımızı sadece maddi durumlar üzerine yönlendiriyoruz. Ebedi ve tek kalıcı şey olan manevi değerlerimiz ikinci hatta üçüncü planda kalmaya başladı. Bu değerlerimizin arttırılması için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine daha çok zaman ayrılmalı.” (V-18)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde ders saatinin arttırılması gerekir. Anlatılan teorik bilgilerin pekiştirilmesi ve sevdirilmesi, çeşitli etkinliklerin yapılabilmesi için Din Kültürü dersinin ders sayısının arttırılması yerinde olur.” (V-21)

Sorulara, katılımcılar tarafından verilen cevaplara bakıldığında ders saatinin yeterli olduğunu düşünen katılımcıların da (V-7, V-19, V-22) olduğu tespit edilmiştir. Veli 19, “Sınıflar bazında yeterli buluyorum.” cevabını verirken, V-22 de görüşünü “Çocuğum bu dersi haftada iki saat alıyor. Şimdilik yeterli olabileceğini düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

Bazı veliler (V-1, V-3, V-8) ders saatinin yeterli olmasını dersin hakkı verilerek işlenmesi şartına bağlamıştır. Bu veliler görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Eğer ders verimli işlenirse 2 ders saatinin hakkı verilerek ders işlenirse 2 saatin yeterli olacağını düşünüyorum.” (V-1)

“Haftada 2 saat yeterli ama din dersi öğretmeni koridorda, bahçede, kantinde ders dışı zamanlarda da eğitimine devam etmeli.” (V-3).

“İçi doldurulabilirse yeterli olur, verimli işlenirse yeterli olur. Ama ders verimsiz işlenirse yetersiz.” (V-8)

Bazı veliler (V-6, V-11) seçmeli dersler eklenince ders saatinin yeterli hale geldiğini söylemiştir. Bu velilerin cevapları şöyledir:

“Ders saati 2 saat. Bunun yanında seçmeli ders olan Kur’an-ı Kerim ve Peygamberimizin Hayatı dersini alırsa gayet yeterli olur. 2 saat Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin yeterli olması öğretmenin verimliliğine bağlı.” (V-6)

“Bu son zamanlarda seçmeli derslerin de katılımıyla beraber işte Siyer, Kur’an eğitimi ile beraber ders saatinin yeterli olduğunu düşünüyorum. Ama zorunlu olarak 2 saat yeterli değil.” (V-11).

Ortaokullarda haftalık ders saati 35, imam hatip ortaokullarında 36’dır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin haftalık ders saati ise sadece 2’dir. Bireyin dini için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları kazanabilmesi için daha fazla ders saatine ihtiyaç duyulmaktadır. Velilerin de taleplerinin bu doğrultuda olduğu görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatinin artmasıyla dersin verimliliğinin artacağı rahatlıkla söylenebilir.

Bu çalışmada, haftada iki saat zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatinin, katılımcı velilerin çoğu tarafından yetersiz görüldüğü ve arttırılmasını istedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Yıldırım (2017) yaptığı çalışmada, velilerin çoğunun seçmeli din dersi saatini yeterli bulduğunu tespit etmiştir. Çiçek (2019) tarafından yapılan çalışmada programın uygulanması için haftalık ders saatini Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin %79’unun yeterli bulduğu, % 14’ünün ders saatini yetersiz bulduğu, %7’sinin de kararsız kaldığı tespit edilmiştir. Tavukçuoğlu (1990) çalışmasında ders saatinin 3 ya da 4 saate çıkarılması durumunda dersin daha faydalı olacağına vurgu yapmıştır.

Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi saatinin yeterliliği ile ilgili katılımcı velilerin %56,67’sinin ders saatini yetersiz bulduğu tespit edilmiştir. Ders saatini yeterli bulduğunu ifade eden velilerin oranının ise %13,33 olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da haftada iki saat zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatinin, katılımcı velilerin çoğu tarafından yetersiz görüldüğü ve arttırılmasını istedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında literatürdeki bazı çalışmalara ve bu çalışmaya göre velilerin çoğunun ders saatini yetersiz bulduğu görülmektedir. Bu yönüyle bizim çalışmamızla literatürdeki bazı çalışmalar benzerlik göstermektedir.

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinin yeterliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 4’te gösterilmiştir.

Dersin içeriği ile ilgili 6 kod oluştuğu görülmektedir. Bu kodlar yeterli değil (f: 13), bilmiyorum (f: 5), yeterli (f: 5), ahlak (4), itikat (2), ezber (f: 1) şeklindedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinin yeterliliği hakkındaki soruya verilen cevaplardan elde edilen bulgulara göre, velilerin çoğu (V-3, V-4, V-5, V-6, V-9, V-10, V-11, V-13, V-14, V-15, V-16, V-21, V-24) içeriği yetersiz bulmaktadır.

İçeriği yetersiz bulan katılımcılardan V-3 ve V-4 içeriğin zenginleştirilmesi için kıssalara daha çok yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. V-3 ayrıca içeriğin görsellerle zenginleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu iki katılımcı düşüncelerini şöyle dile getirmektedir:

”Kitabın içeriği yeterli değil, kıssalara daha çok yer verilmeli. Korkutmak yerine sevdirmek lazım. İçerikte görsellere daha fazla yer verilmeli.” (V-3)

“İçeriğini yeterli bulmuyorum peygamberlerle alakalı kıssalara daha çok yer verilmeli. Peygamberlerin örnekliliği ön plana çıkarılmalı. Öğrenciler O yaptıysa ben de yaparım demeli.” (V. 4)

İçeriği yetersiz bulduğunu ifade eden katılımcılardan V-9 ile V-11 içerikte itikadi konulara daha çok yer verilmesi gerektiğini düşünmekte ve düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“İtikadi konular daha temelden verilmeli. Sonrasında çocuğun hayatına daha çok etki edecek olan itikadi konular daha önemli. Onlara ağırlık verilmeli, çocukların aklına gelecek sorulara cevap verebilmeli müfredat. Ama öyle olduğunu düşünmüyorum. Şimdiki nesil daha bilgili ve sorgulayıcı.”(V-9)

Bence yeterli değil, mesela itikadi bilgilerde olsun mezhep konusunda olsun bazı eleştirilerim var. Harici mezhepler var mesela. Bu mezhepler bu kitapta konu olmuş işleniyor. Eğer onlar anlatılacaksa hangisi hak mezhep, hangisi yanlış yolda o söylenmeli. Çünkü çocukların yaşı küçük soyut zekaya da yeni geçiyorlar. Bu durum çocukta kafa karışıklığına yol açabilir. İşin içinden çıkamazlar çıkamıyorlar da. (V-11)

İçeriğin yeterli hale gelmesi için ahlak konusuna daha çok yer verilmesi gerektiğini ifade eden velilerin (V-14, V-15, V-16, V-21) varlığı araştırma sonucunda elde edilen bulgular arasındadır. V-14 ile V-15 ahlak kurallarının yanında, ibadet ve inanç konularının da

içerikte zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu velilerin, içeriğin yeterliliği ile ilgili soruya verdikleri cevap şu şekildedir:

“Derslerin içeriği bence yetersizdir. Ders müfredatında çocuklara tevhid inancı, ilmihal, Kur’an, hadis ve tasavvuf dersleri de eklenerek çocukların inanç ve ahlak bakımından daha iyi bir eğitim alacağına inanıyorum.” (V-14)

“İnanç, İbadet ve ahlak esasları çocukların anlayabileceği şekilde yeterli örnekler seviyelerine uygun olarak anlatılmalıdır. Mevcut durumda içerik yetersiz.” (V-15)

“Ahlaki konulara biraz daha değinilebilirdi. Bir de sureleri az buldum, biraz daha fazla yer verilebilir.” (V-16)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ders içeriği yeterli değil. Ders içeriğinde daha çok bilgi yanında ahlaki eğitim de verilmelidir. İster dini bilgisi verilsin, ister ahlaki eğitim verilsin, bu bilgileri çocuklara sevdirecek şekilde ders içeriği zenginleştirilmelidir.” (V-21)

Araştırmamızdaki katılımcı velilerden Veli 6 içerikte çok detaya girilmemesi gerektiğini ifade etmiş, Veli 10’da dersin içeriğinin yeterli hale getirilmesi için ezberden uzak durulmasının gerektiğini vurgulamıştır. Bu iki katılımcının cevapları şu şekildedir:

“Öğretmen içeriğin ayrıntılarına girmemeli, detayda boğulmamalı. Temel şeyleri vermeli. Çocukları sıkmadan içeriğinin eğlenceli ve etkinlikli olması lazım. İçerik sıkıcı olmamalı.” (V-6)

“İslam’ın bir ders konusu gibi ezberletilerek anlatılarak kavratılabileceğini düşünmüyorum. Bunlar sadece çocuklar için sınav sorusu olmaktan öteye geçmez. Sosyal projelerle çocuklara bunları yaşatarak öğretmek gerekli diye düşünüyorum.” (V-10)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğini yeterli gören velilerin (V-1, V-7, V-12, V-19, V-20) içeriği yetersiz gören velilerden sayıca az olduğu görülmektedir. 5 katılımcı içeriği yeterli bulduğunu ifade etmiştir. İçeriği yeterli bulan velilerden olan V-1’in içeriğin yeterliliği hakkındaki soruya cevabı şu şekildedir:

“Bence yeterli ama öğretmenin konuya hakim olması ve öğrenciye aktarabilme kabiliyeti önemli. İçerik yeterli.”

Dersin içeriğini yeterli bulan velilerden olan V-19'un, sorumuza verdiği cevapta imkanların yetersizliğinden ve uygulama yanlışlıklarından yakındığı görülmektedir. Ders içeriğinin yeterliliği ile ilgili soruya V-19'un cevabı şu şekildedir:

“Dersin içeriği sınıflar boyutuyla yeterlidir. Ancak uygulamada ve güzel davranışları pekiştirmede okullar ve imkanlar yetersizdir. Bozuk davranışı cezalandıran bir anlayıştan, güzel davranışı ödüllendiren bir sistem her zaman daha verimli olacaktır.” (V-19)

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında, bazı velilerin (V-2, V-8, V-17, V-18, V-22) içerik hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. 5 katılımcı dersin içeriğini tam olarak bilmediğini ifade etmiştir. Bu katılımcılardan bazılarının cevabı şu şekildedir:

“Dersin içeriğini tam bilmemekle beraber yeterli olduğunu tahmin ediyorum. Sonuçta uzman kişiler tarafından hazırlanıyor. Önemli olan bu içerik, çocuklar tarafından anlaşılıp, algılanıp öğrenilebiliyor mu?” (V-18)

“Dersin içeriği hakkında fazla bilgim yok. Dinimizin gereklerini, ahlaki değerleri, Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlamasını bir ebeveyn olarak tabii ki isterim.” (V-22)

“Dersin içeriğini bilemediğim için yorum yapamayacağım.” (V-17)

Her sınıfta 1 ünite itikat konusu olmasına rağmen velilerin içerikte itikat konusunun artmasını istemeleri içerikten haberdar olmama ihtimallerini ya da konuyu çok önemsediklerini göstermektedir. Ders içeriğini büyük oranda yansıtan ders kitaplarıdır. Kıssalar, İtikat, ibadet ve ahlak konuları ile peygamberimizin örnekliği veliler tarafından çok önemsenmektedir. Bu kapsamda ders kitaplarının içeriğinin gözden geçirilmesi ve yeniden organize edilmesi olası çözümlerden biri olabilir

Yazgan (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da velilerin, okul yönetiminden ibadet, ahlak ve inanç konularına ağırlık verilmesini istediği tespit edilmiştir. Bu yönüyle iki çalışmada da aynı bulgulara ulaşıldığı tespit edilmiştir. Solak (2013) tarafından yapılan çalışmada ahlak, ibadet ve inanç konularının veliler tarafından son derece önemsendiği tespit edilmiştir. Çakmak (2007) tarafından yapılan çalışmada, velilerin ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konularına katılım düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Demir (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada velilerin, içeriğin hem öğretici hem eğlendirici bilgiler içermesini, konuların çocukların yaş ve bilgi seviyesine uygun olmasını istedikleri tespit edilmiştir. Arpacı (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada dersin içeriğinin velilerin

beklentilerini karşılamadığı tespit edilmiştir. Güngör (2008) tarafından yapılan çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde anlatılan konuların katılımcı öğrenciler tarafından yeterli bulunduğu tespit edilmiştir. Yıldırım (2017) tarafından yapılan çalışmada seçmeli din dersi kitaplarının yeterli olmadığı ve güncel meselelere çok fazla yer vermediği tespit edilmiştir.

Velilerin, dersin içeriğiyle alakalı ibadet, ahlak ve inanç konularına ağırlık verilmesini istemesi, bu çalışmada elde edilen bulgulardandır. Literatürdeki bazı çalışmalara bakıldığında da velilerin içerikle alakalı aynı taleplerinin olduğu görülmektedir. Bu yönüyle bizim çalışmamızla literatürdeki bazı çalışmalar benzerlik göstermektedir.

3.2.4. Velilerin, Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersinin Milli Eğitim Bakanlığı Dışındaki Kurum ve Kuruluşlar Tarafından Verilmesi Konusundaki Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesini ister miydiniz? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Velilerin Dersin Başka Kurum Çalışanları Tarafından Verilmesiyle İlgili Görüşleri

Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Diyanet İşleri	Vermesin	10	<i>“Yeterli değerlendirmeler takipler yapıldığı takdirde dersi, dersin kendi öğretmeni vermelidir. (V20).</i>
	Donanımlı Personel	4	<i>“Donanımlı diyanet personeli verirse etkili olur.” (V5).</i>
	İş birliği	3	<i>“Bazen olabilir. Haftada 1 kere toplantı yapar gibi öğrencilerle bir araya gelebilirler. Sınava tabi tutulmadan işbirliği olabilir.” (V2).</i>
	Pedagojik Formasyon	3	<i>“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretimini Diyanet personeli verebilir. Ancak bu eğitimi verecek personelin pedagojik formasyon eğitimi alması gerekir.” (V21)</i>
	Ehli Sünnet	2	<i>“Sadece diyanet personeli değil bilgisi olan ve Ehli Sünnet hassasiyeti olan herkes verebilir. Diyanet personelinden de vermesini isteyeceklerim de var vermesini istemeyeceklerim de var.” (V8).</i>

	İsterim	2	<i>“İsterim. Namaz konusunda daha faydalı olabilir.” (V17)</i>
Vakıf ve Dernekler	İstemem	11	<i>“Dersin öğretmenler tarafından verilmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum.” (V18).</i>
	Güvenilir	5	<i>“Her vakıf ve dernek güvenilir değil. Güvenilir olanlar seçilirse olur.” (V5).</i>
	Devlet gözetimi	3	<i>“İslami hassasiyet sahibi olan, yetkili kurumlarca desteklenen, kanunlara uygun olan, insanların hidayetine vesile olma bilincindeki vakıf ve derneklerdeki gönüllüler tarafından bu ders verilebilir.” (V15).</i>
	Katkı sağlama	3	<i>“Ders programı dışında, dernek ve vakıfların katkıda bulunması güzel olur.” (V4).</i>
	Ehli Sünnet	2	<i>“Ehli Sünnet inancına bağlı dernekler ve vakıflar verebilir.” (V13).</i>

Tablo 5’te Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başka kurumlar tarafından verilmesiyle ilgili görüşleri 2 temada özetlenmiştir. İki temaya ait bulgular aşağıdaki şekildedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Diyanet personeli tarafından verilmesiyle ilgili veli görüşlerinin 6 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar: vermesin (f: 10), donanımlı personel (f: 4), iş birliği (f: 3), pedagojik formasyon (f: 3), ehli sünnet (f: 2), isterim (f: 2) şeklindedir. Bu kodlar “Diyanet” temasını oluşturmuştur.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesiyle ilgili belirlenmiş velilere, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Milli Eğitim Bakanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlar tarafından verilmesi konusunda ilgili iki soru soruldu. Bu sorulardan ilki “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesini ister miydiniz? Neden?” sorusuydu. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde dersin, diyanet personeli tarafından verilmesini istemeyen velilerin (V-1, V-3, V-7, V-13, V-14, V-15, V-6, V-18, V-19, V-20) sayıca az olmadığı görülmektedir. Bu yönde görüş bildiren velilerden bazılarının cevapları aşağıda verilmiştir:

“Diyanet personelinin ders vermesini asla istemem. İmamlar kendi görevlerini nasıl daha iyi yapabileceğinin yollarını aramalı. Öğretmenlerin bu konuda daha başarılı olacağını düşünüyorum.” (V-1)

“İşi her zaman ehline vermek lazımdır. Bu konuda hangi kurum hangi kişi uzmansa onun tarafından verilmesi uygun olur.” (V-18)

Dersin diyanet personeli tarafından verilmesini istemediğini ifade eden katılımcılardan Veli 3 ile Veli 19 istememe gerekçeleri olarak diyanet personelindeki pedagojik formasyon eksikliğini ileri sürmektedir. Bu iki velinin cevapları şu şekildedir:

“Kesinlikle hayır. Pedagojik formasyon görmeyen birinin ne kadar bilgisi olursa olsun dersi nasıl vereceğini bilmediğinden etkili ve verimli olmayacağını düşünüyorum.” (V-3)

“Hayır! Kesinlikle istemem. Bir şeyi bilmekle anlatabilmek ya da farklı kesimlere ve yaş grubundaki insanlara anlatabilmek farklı şeylerdir. Diyanet personelinin öğrencilerin seviyesine inebileceğini ve öğrencilerle aynı frekansta kalabileceğini düşünmüyorum.” (V-19)

Araştırmamıza katılan velilerden bazıları (V-2, V-6, V-9) diyanet personelinin dersi her zaman vermek yerine bazen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine katkı sağlayabileceğini ifade etmiştir.

“Bazen olabilir. Haftada 1 kere toplantı yapar gibi öğrencilerle bir araya gelebilirler. Sınava tabi tutulmadan iş birliği olabilir.” (V-2)

“Belki dersin tamamı değil de bazen derse çağırılması iyi olabilir. Eğer ünite de o konuyla ilgili bir şey varsa çağırılabilir. Mesela bir imam veya Kur’an kursu öğreticisi çağırılabilir. Veya müftü de çağırılabilir. Çocuklar onu da görsün tanıсын. Bazen okula meslek grupları çağırılıp meslek tanıtılıyor ya din görevlileri de tanıtılmalı. Ama bütün dersin diyanet personeli tarafından verilmesi taraftarı değilim.” (V- 6)

“Tamamen vermelerini istemem ama birbirlerinden yardım alabilirler, paslaşabilirler. Bilgi alışverişi olabilir.” (V- 9)

Katılımcılardan bazılarının, diyanet personelinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini vermesini bazı şartlara bağladığı görülmektedir. İki veli diyanet personelinin ders vermesini, işine gönül veriyor olmasına bağlamıştır. Bu iki velinin cevabı şu şekildedir:

“Bu soruda çekinceliyim vermesini isteyeceğim diyanet personeli de olur, vermesini istemeyeceğim diyanet personeli de olur. Yani derse girecek personele göre değişir. Çünkü işini severek yapanlar yani işe gönül veren diyanet personelinin görevlendirilmesini isterim.” (V-11)

“Din eğitiminin ister diyanet personeli tarafından verilmesi isterse öğretmen tarafından verilmesi önemli değil. Önemli olan bu iş, severek isteyerek yapan kişiler tarafından yapılsın.” (V-23)

Diyamet personelinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi vermesini personelin Ehli Sünnet düşüncesinde olması, üniversite mezunu olması, pedagojik formasyon almış olması gibi şartlara bağlayan velilerin var olduğu görülmektedir. Bu velilerden bazılarının cevapları şöyledir:

“Sadece diyanet personeli değil bilgisi olan ve Ehli Sünnet hassasiyeti olan herkes verebilir. Diyanet personelinden de vermesini isteyeceklerim de var vermesini istemeyeceklerim de var genelleme yapılmadan özel olarak güzel yaşayan herkes verebilir, bu diyanet personeli de olabilir.” (V-8)

“Diyanet personelinin genelini kastediyorsak vermemeli. Ama özelde bazı diyanet personeli verebilir. Çünkü lise mezunu olan ve çok yeterli olmayacağını düşündüğüm diyanet personelleri var. Onlar vermemeli. Ama lisans mezunu diyanet personeli verebilir. Diyanet personelinin Kur’an’ın ezberlenmesi konusunda kendini geliştirdiğini ama dini bilgi konusunda çok geliştirmedini düşünüyorum. Ayrıca diyanet personeli yetişkin eğitime odaklanmış. Çocuk eğitiminde zorlanır.” (V-4)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretimini diyanet personeli verebilir. Ancak bu eğitimi verecek personelin pedagojik formasyon eğitimi alması gerekir.” (V-21)

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bazı veliler diyanet personelinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini vermesini istemektedir. Bu velilerin cevapları şöyledir:

“İsterdim. Bilgilerinin çok olduğunu düşünüyorum” (V-12)

“İsterim. Namaz konusunda daha faydalı olabilir.” (V- 17)

Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesini ister miydiniz?” sorusuna katılımcı velilerin

%56,67'sinin hayır, %20'sinin evet, %13,33'ünün olabilir, %10'unun olabilir cevabını verdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında katılımcı velilerin çoğunun dersin diyanet personeli tarafından verilmesini istemediği görülmektedir.

Velilere, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Milli Eğitim Bakanlığı dışındaki kurum ve kuruluşlar tarafından verilmesi konusunda ilgili sorulan ikinci soru “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin vakıf ve dernekler tarafından verilmesini ister miydiniz? Neden? sorusuydu. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 5’te sunulmuştur. Katılımcılardan bazılarının cevapları şu şekildedir:

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin vakıf ve dernekler tarafından verilmesi ile ilgili veli görüşlerinin 5 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar, istemem (f: 11), vermesin (f: 5), devlet gözetimi (f: 3), katkı sağlama (f: 3), ehl-i sünnet (f: 2) şeklindedir. Bu kodlar “Vakıf ve Dernekler” temasını oluşturmuştur.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini, bu dersin ilmini almış yeterliliği olan ve Ehli Sünnet üzere olan vakıf ve derneklerdeki hocalar tarafından verilmesini isterim.” (V-14)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi benim bakış açım göre insanın hem bu dünyada hem de ahirette mutluluğunu amaçlar. Bu eğitimin devlet eliyle verilmesi gerekir. Eğer vakıf ve derneklerin verdiği dini eğitim sıkı bir şekilde denetleniyor ve dini eğitim veren kişilerin de pedagojik formasyona hakimiyetleri varsa dini eğitim verebilirler. (V-21)

“Devlet himayesinde olmalı bence. Bizzat devletin mührü olması lazım.”(V-8)

“Hayır istemem. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, bu alanda eğitim almış ve formasyonunu tamamlamış öğretmenler tarafından verilmelidir. (V-19)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin, devlet gözetiminde okulda verilmesi gerektiği görüşünün veliler arasında hakim olduğu bu çalışmanın bulguları arasındadır. Çiftçi (2017) tarafından yapılan çalışmada da, velilerin din eğitiminin okulda verilmesini istedikleri tespit edilmiştir.

Din eğitimi diğer branş dalları gibi hem içerik öğretimini hem de pedagojik yaklaşımı gerektirmektedir. Dolayısıyla din ile ilgili kavramların öğretimi konusunda uzman olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin bu dersi vermesi daha uygundur. Ancak Diyanet personeliyle ve devlet gözetimindeki vakıf ve derneklerle iş birliği yapılabilir. Bazen derse davet edilerek katkı sunmaları sağlanabilir.

Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada “Çocuğunuzun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini başka kurumlar vasıtasıyla almak ister misiniz?” sorusuna katılımcı velilerin %46,67’sinin olabilir, %36,66’sının hayır, %10’unun evet, %6,67’sinin fikrim yok cevabını verdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında veliler tarafından en fazla olabilir cevabının verildiği görülmektedir.

Bu çalışmada da Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada da dersin başka kurum çalışanları tarafından verilmesine katılımcıların çoğunun evet demediği görülmektedir. Bu yönüyle iki çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir.

3.2.5. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Toplumu Birleştirici Ve Bütünleştirici Yönüne İlişkin Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir fonksiyon üstlenip üstlenmediğine dair görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Velilerin Dersin Toplumu Birleştirici ve Bütünleştiriciliği ile İlgili Görüşleri

Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Dersin Birleştirici ve Bütünleştirici Yönü	Etkili	20	<i>“Dinin, toplumu birleştirici ve bütünleştirici etkisi tartışılmaz bir gerçektir. Dini konuların öğretildiği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin de öğrenciler ve toplum üzerinde kesinlikle çok etkisi olduğunu düşünüyorum.” (V19).</i>
	Ahlaki değerler	8	<i>“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi çocuklarımızın hem dini vecibeleri öğrenmeleri hem de ahlaki değerleri kavramalarında tabii ki önemli bir role sahip.” (V22).</i>
	Kardeşlik	3	<i>“Tabii ki toplumun birlik beraberliği İslam ile olur. Dini eğitim ile olur. Hadis-i Şerif bunu en güzel şekilde açıklıyor. “Müslüman Müslümanın kardeşidir.” İnsanlar kardeş olunca ayrımcılıklar olmaz.” (V23).</i>

Etkisiz	3	<i>“Ders saatlerini az bulduğum için bu kadar az bir saatte çocukları eğitici veya ahlaklandırıcı olabileceğini düşünmüyorum. O yüzden birleştirici olabildiğine inanmıyorum.” (V16).</i>
Yardımlaşma	2	<i>“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kesinlikle toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir öneme sahiptir. Din toplumun ortak bağıdır. Bu dini en güzel şekilde öğrenip yaşantısına yansıtan bir toplum zincirin halkaları gibi birbirine bağlı, yardımsever, aldatmayan vatana millete ve bayrağına bağlı bir gelecek demektir.” (V14)</i>
Cenaze-Mevlit	2	<i>“Tabii ki var. Cenaze ve mevlit ve düğün gibi insanların toplandığı bütün bu organizeler din odaklı. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de bu değerler öğretildiği için dersin birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşünüyorum.” (V1).</i>
İnsan ilişkileri	2	<i>“İnsanlara iyi davranmaya yönelir. Kendinden güçsüz olana zarar vermemeyi öğrenir. Başkasının malına zarar vermemeyi öğrenir. Yani bunların öğretildiği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstleniyor.” (V6).</i>
Aile	1	<i>“Olabilirliği çok zor gibi, aile büyüdüğü ve yaşadığı sosyal ortam okuldan çok daha fazla etkili bu konuda.” (V10).</i>

Tablo 6'nın verileri incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin birleştirici ve bütünleştiriciliğiyle ilgili veli görüşleri 8 kod oluşturmuştur. Kodlar: etkili (f: 20), ahlaki değerler (f: 7), kardeşlik (f: 3), kardeşlik (f: 3), yardımlaşma (f: 2), cenaze-mevlit (f: 2), insan ilişkileri (f: 2), etkisiz (f: 2), aile (f: 1) şeklindedir. Bu kodlar “Dersin Birleştirici ve Bütünleştirici Yönü” temasını oluşturmuştur.

Cevaplar incelendiğinde velilerin çoğunun (V. 1, V. 2, V. 3, V. 4, V. 5, V. 6, V. 7, V. 8, V. 9, V. 12, V. 14, V. 15, V. 17, V. 18, V. 19, V. 20, V. 21, V. 22, V. 23, V. 24) dersin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşündüklerine dair cevaplar verdikleri görülmüştür.

Katılımcı velilerden sekizi, derste işlenen konulardan olan merhamet, sevgi, saygı, yardımseverlik, hoşgörü gibi ahlaki değerleri öne sürerek derste bu konuların öğretiliyor olması sebebiyle dersin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşünmektedir. Bu velilerden bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Üstleniyor evet. Çünkü çocuklara derste merhametli olmak öğretiliyor, büyüklere saygı, insana sevgi öğretiliyor onu öğrenen çocuk da toplumda düzgün birey olarak yetişiyor. İnsanlar arasında birlik beraberlik güçlenmiş oluyor.” (V-9)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kesinlikle toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir öneme sahiptir. Din toplumun ortak bağıdır. Bu dini en güzel şekilde öğrenip yaşantısına yansıtan bir toplum zincirin halkaları gibi birbirine bağlı, yardımsever, aldatmayan vatana millete ve bayrağına bağlı bir gelecek demektir.” (V-14)

“Bizim dinimiz kolaylık dinidir. Baskıcı değildir. Davete gelene kapısı açık olan bir din, içinde yer alan bütün o güzel ahlaki değerleriyle birleştirici bütünleştiricidir. Bu güzelliklerin olduğu yerde saygı sevgi artar. Dolayısıyla tabii ki de birleştirici ve bütünleştirici bütün güzelliklere sahip.” (V-20)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde peygamber efendimizin hayatı, dinin gerektirdiği şeyler anlatıldığı için gayet tabii toplumda birleştirici ve bütünleştirici fonksiyon üstleniyor. Dinimiz birlikte olmayı, bütünleşmemizi, sevgi, saygı hoşgörüyü emreder.” (V-24)

Katılımcı velilerden V-1 ve V-4, cenaze ve mevlidin dini organizasyonlardan olduğunu ifade ederek bu tip toplantıların Müslümanları bir araya getiren konulardan olduğunu, bu konuların da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretildiğini söyleyerek dersin birleştirici ve bütünleştirici olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca V-4, yardımlaşmaya vurgu yaparak yardımlaşmanın toplumu birleştirici etkisinin olduğundan, bu konunun da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretildiğinden bahsetmiş ve dersin birleştirici etkisinin olduğunu savunmuştur. Bu iki velinin cevabı şöyledir:

“Tabii ki var. Cenaze ve mevlit ve düğün gibi insanların toplandığı bütün bu organizeler din odaklı. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de bu değerler öğretildiği için dersin birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşünüyorum.” (V-1)

“Mevlit sohbet programları dini bir organize ve toplumu birleştiriyor ve kaynaştırıyor. Yardımlaşma da dinimizle alakalı ve bunlar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde anlatılıyor.”

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yardımlaşmanın önemini öğrenen bir öğrenci elinden geldiği kadar herkesle yardımlaşmaya çalışacaktır. Bu da yardım edenle yardım edilen arasında kaynaşmaya vesile olacaktır. Bu konuda birleştirici ve bütünleştirici olduğunu düşünüyorum. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde komşularımızla, akrabalarımızla, diğer insanlarla münasebetimizin nasıl olması gerektiği anlatılıyor. O yüzden birleştirici ve bütünleştirici oluyor.” (V-4)

Peygamber efendimizin (sav) Müslümanları kardeş ilan etmesine vurgu yapan Veli 3, Veli 21 ve Veli 23 Müslümanları kardeş yapan bir dinin birlik beraberliğe önem verdiğini, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de bu konular anlatıldığı için dersin toplumu birleştirici ve bütünleştirici rol üstlendiğini düşündüklerini verdikleri şu cevaplarla ifade etmişlerdir:

“İslam’ın temeli birleştirici ve bütünleştiricidir. Muhakkak ki bütün Mü’minler kardeştir, diyen bir dinin öğretildiği ders zengin fakir ayırmadan mezhep ayrımı yapmadan bütün inananları kardeş ilan eden bir anlayışın anlatıldığı ders, elbette birleştirici ve bütünleştiricidir.” (V-3)

“Biz Müslümanların iki kaynağı vardır. Kur’an ve Sünnet peygamberimizin hayatına baktığımızda, tek başına çıktığı İslam davasında nasıl bir İslam Devleti kurduğunu ve savaş halinde bulunan kabileleri barıştırdığını, insanları birbirine kardeş kılarak büyük bir toplum inşa ettiğini görürüz. Bu yönden baktığımızda İslam’ın ve İslam’ın anlatıldığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirme özelliğinin olduğunu görebiliriz.” (V-21)

“Tabii ki toplumun birlik beraberliği İslam ile olur. Dini eğitim ile olur. Hadis-i Şerif bunu en güzel şekilde açıklıyor. “Müslüman Müslümanın kardeşidir.” İnsanlar kardeş olunca ayrımcılıklar olmaz.” (V-23)

V-6, verdiği cevapta derste Ahiretin öğretildiğinden ve ahireti bilen insanların da münasebetlerinin düzeleceğinden bahsederek dersin toplumu birleştirdiğini ifade etmiş ve şu cevabı vermiştir:

“Tabii ki toplumu birleştiriyor, bütünleştiriyor. Çocuk dinini öğreniyor, onu uygulayacak yaşayacak, neticede bu dünyanın bir de öbür dünyası var. Ahiret hayatı var. Çocuk bir insana zarar verdiği zaman ahirette karşılığının olduğunu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrendiğinde, insanlara iyi davranmaya yönelir. Kendinden güçsüz olana zarar vermemeyi öğrenir. Başkasının malına zarar vermemeyi öğrenir. Yani bunların

öğretildiği Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstleniyor.”
(V. 6)

Birtakım şartlar yerine getirildiğinde dersin birleştirici ve bütünleştiriciliğinin artacağını savunan, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde dininin mesajlarının net verilmesi gerektiğine vurgu yapan V-11'in cevabı şöyledir:

“Dini değerlerimizi layıkıyla yaşayıp söylemlerimizi net ortaya koyduğumuzda ben kesinlikle DİKAB dersinin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir fonksiyon üstlenebileceğini düşünüyorum. Ama bugün kü şartlarda sanki herkese şirin gözükmek isteniyor ama beyaz beyazdır siyah siyahtır. İslam dininin koyduğu kurallar zaten insani değerlerin en üst seviyesi evrensel değerler dediklerinin de üstünde, çünkü Peygamber efendimiz (sav) “Komşusu açken tok yatan bizden değildir” buyurmuş, Müslüman komşusu açken dememiş. Veya “Biriniz yolda insanlara eziyet veren bir şey gördüğünde onu kaldırsın ki bu imanın mertebesidir buyurmuş”. Müslüman beldesinde kaldırsın kafir beldesinde kaldırmayın dememiş. Yani İslam'ın bünyesindeki bütün değerler bütün insanlığı kapsayıcı değerler ama bunların derste net anlatılması lazım.” (V-11)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlenmediği görüşüne sahip olan velilerin (V-10, V-13, V-16) varlığı da araştırmanın bulguları arasındadır. V-10'un, aile ve sosyal hayatın, çocuk üzerinde daha fazla etkisinin olduğunu savunduğu, V-16'nın da dersin bu konuda etkisizliğini ders saatinin azlığına bağladığı görülmektedir. Bu iki velinin cevabı aşağıdaki gibidir:

“Olabilirliği çok zor gibi, aile, büyüdüğü ve yaşadığı sosyal ortam okuldan çok daha fazla etkili bu konuda.” (V-10)

“Ders saatlerini az bulduğum için bu kadar az bir saatte çocukları eğitici veya ahlaklandırıcı olabileceğini düşünmüyorum. O yüzden birleştirici olabildiğine inanmıyorum.” (V-16)

Din derslerinde dinin emrettiği yardımlaşma, akrabayı ziyaret etme, düşkün durumdaki insanlara destek olma, herkese saygı duyma gibi konular da işlenmektedir. Bu tip konular çocuklarda birliktelik duygusu oluşturabilir. Buradan hareketle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin birleştirici ve bütünleştirici etkisinin olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Eroğlu (2019)'nın çalışmasında “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi içeriğinin toplumu birleştirici rol oynadığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcı velilerden %56,67'sinin evet, %16,67'sinin kısmen, %13,33'ünün hayır, %13,33'ünün fikrim yok cevabını verdiği tespit edilmiştir. Bu cevaplar ışığında katılımcı velilerden çoğunun, dersin toplumu birleştirdiğini ifade ettiği görülmektedir.

Bu çalışmada da Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada da ulaşılan verilere göre velilerin çoğu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirdiğini düşünmektedir. Bu yönüyle bir benzerlik görülmektedir.

3.2.6. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Uygulamalı Olarak Verilmesi İle İlgili Görüşleri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Velilerin Dersin Uygulamalı Olarak Verilmesi ile İlgili Görüşleri

Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Dersin Uygulamalı Verilmesine İlişkin Görüşler	Kalıcı öğrenme	16	<i>Bu dersin uygulamalı verilmesi tabii ki faydalı olacaktır. Sadece anlatmak yerine öğrencinin, öğretmeniyle beraber uygulaması daha kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır. (V22).</i>
	Ziyaret	3	<i>“Bazı konuların uygulamalı olarak verilmesi lazım. Yeri geldiği zaman çocuk ibadet yerlerini gezip görebilmeli.” (V6).</i>
	Görsel	3	<i>“Kesinlikle uygulamalı olmalı. Görsel sistemler kullanılarak desteklenmeli.” (V5).</i>
	İbadet	2	<i>“Her konu uygulamalı olmaz ama namaz abdest gibi konular uygulamalı olmalı. Konuya göre uygulamalı anlatılırsa iyi olur. Beraber mescide gidilir, abdest alınır namaz uygulamalı öğretilir.” (V3)</i>

Davranış	2	<i>“Eğitim de şarttır. Uygulama da şarttır. Kalıcı ve güzel davranışlar, güzel yetişmiş nesiller oluşturmak için gereklidir.” (V19).</i>
Yardımlaşma	1	<i>“Sınıfta veya okulda yardımlaşma olacaksa veya birilerine yardım yapılacaksa bunu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni üstlenmeli böylece yardımlaşmayı uygulamalı göstermiş olur.” (V4).</i>
Görülebilir	1	<i>“Kesinlikle katılıyorum. Çocukların davranışlarına yansımaları daha görülebilir olacağını düşünüyorum.” (V10).</i>
Öğretmen yaşamalı	1	<i>“Öğretmenin yaşamaları lazım çocuk öğretmenin örneğini görmesi lazım ders anlatılanlar uygulanmalı.” (V9).</i>

Tablo 7’deki veriler incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesi ile ilgili veli görüşlerinin 8 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar, kalıcı öğrenme (f: 16), ziyaret (f: 4), görsel (f: 3), ibadet (f: 2), davranış (f: 2), yardımlaşma (f: 1), görülebilir (f: 1), öğretmen yaşamalı (f: 1) şeklindedir. Bu kodlar “Dersin Uygulamalı Verilmesine İlişkin Görüşler” temasını oluşturmuştur.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde katılımcı velilerin tamamının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak işlenmesini destekledikleri görülmüştür. Dersin uygulamalı işlenmesiyle kalıcılığın artacağına vurgu yapan velilerin bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Evet. Dersin uygulamalı olarak anlatılması ve çocuklara bunu uygulamak daha kalıcı bir öğretim demektir.” (V-14)

“Bu dersin uygulamalı verilmesi tabii ki faydalı olacaktır. Sadece anlatmak yerine öğrencinin, öğretmeniyle beraber uygulaması daha kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır. Yaparak yaşayarak öğrenmenin önemi, faydası zaten inkar edilemez.” (V-22)

Ne kadar toplumun bir kısmı tarafından kabul görmese de, kişisel görüşüm uygulamalı olması daha güzel olur. Öğrenmeyi hızlandırır ve öğrenileni daha kalıcı yapar. (V- 20)

“Uygulamalı olarak verilmesini savunuyorum. Daha kalıcı olacağına inanıyorum.” (V-16)

Araştırmamıza katılan velilerden bazıları (V-6, V-11, V-21) dersin uygulamalı olarak verilmesi kapsamında camii ve benzeri yerlerin ziyaret edilmesi gerektiğini ve bu ziyaretlerin de faydalı olacağını vurgulamışlardır.

“Bazı konuların uygulamalı olarak verilmesi lazım. Yeri geldiği zaman çocuk ibadet yerlerini gezip görebilmeli. Nasıl ibadet ediliyor? Kimler ne yapıyor?” Öğretmeli. (V- 8)

“Çok güzel olur yani ameller noktasında çok yerinde isabetli olur, hatta bunlarla ilgili projeler yapılabilir. Öğrencilere sosyal aktivite olarak da cami ve türbe gezileri yaptırılabilir. Çocuklara canlı örneklik olsun diye dini güzel yaşayan Peygamberimizi (sav) örnek alıp onun yolundan giden değerli insanlar ziyaret edilebilir.” (V-11)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde işlenen konulara bakıldığında bazı konuların uygulamalı olduğunu ve hatta bazılarının yerinde ziyaret edilerek bakılıp dokunarak verilebileceğini görürüz. Örneğin caminin bölümleri bu şekildedir. Yine hac konusu işlenirken uygulamalı olarak anlatılması anlamayı kolaylaştıracaktır.” (V-21)

Katılımcıların soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, V-10 ile V-19’un uygulamalı eğitimin, öğrencide davranışlar meydana getireceğine değindikleri görülmektedir. Bu iki velinin cevapları şu şekildedir:

“Kesinlikle katılıyorum. Çocukların davranışlarına yansımalarının daha görülebilir olacağını düşünüyorum” (V-10)

“Teori, uygulama ile desteklenmediği sürece kesinlikle kalıcı olmayacaktır. Öğrenciler belli konuları sadece ezberleyip sınav sonrasında unutacaklar, davranış haline getiremeyeceklerdir. Eğitim de şarttır. Uygulama da şarttır. Kalıcı ve güzel davranışlar, güzel yetişmiş nesiller oluşturmak için gereklidir.” (V-19)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesinin akılda kalıcılığı arttıracığına vurgu yapan V-23 ile V-24’ün soruya cevapları şöyledir:

“Dini eğitim uygulamalı olursa daha da güzel olur. Çünkü çocuklar bu şekilde sosyal yaşantılarına daha çabuk uygulayabiliyorlar. Böylece daha akılda kalması sağlanabilir.” (V-23)

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi uygulamalı olarak verilse konular daha iyi akılda kalır. Hem görsel hem duyuşsal olarak dersin verimliliği artar.” (V-24)

V-4, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin yardımlaşma gibi konularda okulda bazı sosyal sorumluluklar üstlenerek dersi uygulamalı hale getirebileceğini ve öğrencilere bu yönüyle örnek teşkil edeceğini verdiği şu cevapla ifade etmiştir

“Sınıfta veya okulda yardımlaşma olacaksa veya birilerine yardım yapılacaksa bunu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni üstlenmeli, böylece yardımlaşmayı uygulamalı göstermiş olur. Namaz da gösterilmeli, ama dinimiz sadece namazdan ibaret değil. Oruç konusu anlatılırken birlikte iftar yapılabilir mesela.” (V-4)

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesiyle ilgili diğer bazı velilerin görüşlerine de aşağıda yer verilmiştir:

“Her konu uygulamalı olmaz, ama namaz abdest gibi konular uygulamalı olmalı. Konuya göre uygulamalı anlatılırsa iyi olur. Beraber mescide gidilir, abdest alınır, namaz uygulamalı öğretilir.” (V-3)

Öğretmenler ve öğrenciler namazları mescitte beraber kılabilir. İftar, teravih ve bayram programları düzenlenebilir. (V-15)

“Uygulamalı eğitim her zaman başarılı sonuç verir. Arabayı ehliyet değil insan sürer. Bu da uygulama ister.” (V-18)

Eroğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri başka ne şekilde verilebilir? sorusuna katılımcı velilerin %36,67'sinin dersin ibadet konularının uygulamalı verilmesi gerektiğini söylediği görülmektedir. Bu soruda velilerin en çok katıldığı öneri dersin uygulamalı olarak verilmesi olduğu tespit edilmiştir.

Yaparak yaşayarak öğrenme, öğrenilenlerin kalıcılığını arttıran unsurlardandır. Ayrıca derste öğrenilenlerin uygulanması öğrenciler tarafından ders ile yaşam arasında bağ kurulmasına yardımcı olacaktır. Verdikleri cevaplar incelendiğinde velilerin bu durumun farkında oldukları görülmektedir. Dersin uygulamalı verilmesi deyince sadece namaz konusu anlaşılmalıdır. Ancak namaz konusunun uygulamalı verilmesinde bile bazı okulların fiziki şartlarının yetersizliği söz konusudur. Okullarda mescit olarak temiz ve ferah yerlerin seçilmesi, bazen sınıf olarak orada ders işleneceği ve hep beraber namaz kılınacağı

düşünülerek okullardaki mescitlerin büyük olması dersin uygulamalı işlenmesine yardımcı olacaktır.

Çifti (2017) tarafından yapılan çalışmada da velilerin dersin uygulamalı verilmesini istediği tespit edilmiştir. Güngör (2008) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcı öğrencilerin çoğunun namaz abdest gibi konuları sınıfta uygulamalı olarak işlemediklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesinin veliler tarafından istendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle bizim çalışmamızla literatürdeki bazı çalışmalar benzerlik göstermektedir.

3.2.7. Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İle İlgili Okul Yönetiminden Beklentileri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 8’de gösterilmiştir.

Araştırmanın yedinci alt probleminde “Veliler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle alakalı okul yönetiminden beklentilerini nasıl açıklamaktadır?” sorusuna cevap aranmıştır. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Velilerin Dersle İlgili Okul Yönetiminden Beklentiler

Tema: Okul Yönetiminden Veli Beklentileri

Alt Temalar	Kod	F	Örnek Cümle
	Gezi planlamak	2	<i>“Bu dersin daha kapsamlı bir şekilde yapılması öğrenilmesi için seminer, gezi vb. etkinlikler düzenlenebilir.” (V18).</i>
	Sosyal Projeler	1	<i>“Çocuklarla daha fazla sosyal projelere katılım sağlayarak İslam’ı yaşamalarına yol gösterici olarak benimsemeleri sağlanabilir.” (V10).</i>
Sosyal yönden beklentiler	Ödüllendirme	1	<i>“Okul yöneticileri dini ve ahlaki gördükleri öğrenci davranışlarını olumlu değerlendirdiklerini göstermeli, olumlu davranışı gösteren öğrencileri taltif etmeli ve öğrencilere değer verdiğini göstermelidir.” (V19).</i>

	Belirli gün ve haftalar	1	<i>"Belirli gün ve haftaları kutlarken (üç aylar ramazan gibi) bu günlerin kutlanmasına olanak sağlamalarını beklerim." (V21).</i>
	Yarışma	1	<i>"Okul yönetimi, öğrencileri teşvik açısından yarışmalar düzenleyebilir. Dersi eğlenceli hale getirebilirler." (V12).</i>
Akademik yönden beklentiler	Seçmeli ders	2	<i>"Seçmeli din dersleri koyabilirler." (V17).</i>
	Destek olma	2	<i>"Okul yönetimi bu derse gereken desteği vermelidir." (V5).</i>
Kişisel yönden beklentiler	Sevdirme	1	<i>"Din kültürü ve ahlak bilgisi dersini çocuklarımıza sevdirmeyi sağlamalıdır." (V. 12)</i>
	Örnek	2	<i>"İdarecilerden beklentim çocuklara ahlakıyla güzel örnek olmaları." (V3).</i>
Fiziki yönden beklentiler	Uygulama ortamları	8	<i>"Din dersinde öğrendiklerini uygulayabilecek ortamlar hazırlamalıdır. Özellikle Cuma namazına öğrencileri yönlendirmeliler." (V1).</i>

Tablo 8'in verileri incelendiğinde katılımcıların okul yönetiminden beklentilerinin on kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar, uygulama ortamları (f: 8), gezi planlamak (f: 2), örnek (f: 2), seçmeli ders (f: 2), destek olma (f: 2), sevdirme (f: 2), yarışma (f: 1), sosyal projeler (f: 1), ödüllendirme (f: 1), belirli gün ve haftalar (f: 1) şeklindedir. Bu kodlar Okul Yönetiminden Veli Beklentileri" temasını oluşturmuştur.

Velilerin cevapları incelendiğinde beklentilerin, derste öğrenilen bilgilerin ve ibadetlerin uygulanabileceği ortamlar oluşturulması konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Beklentisini ortam oluşturulması yönünde dile getiren velilerin (V-1, V-4, V-6, V-9, V-11, V-19, V-20, V-24) bazılarının görüşleri şu şekildedir:

"Din dersinde öğrendiklerini uygulayabilecek ortamlar hazırlamalıdır. Özellikle Cuma namazına öğrencileri yönlendirmeliler." (V-1)

"Dini yerleri ziyaret ettirmek. Dini mekanları tanıtmak. Öğrencilere namaz kılacakları, abdest alacakları uygun ortamlar hazırlamak. Bu ibadetlerin uygulamalı yapılmasını sağlamak." (V-4)

“İlk önce çocukların uygulama yapabileceği yerlerin okul idaresi tarafından hazırlanması lazım, örnek en basitinden mescit olması lazım okuldaki öğretmen namazı uygulamalı gösterebilirsin. Bir de koridorda panolar yapıp bazı şeyler afişlerle öğretilir. Namazı şekillerle gösteren afişler var mesela onlar asılı olursa sürekli çocukların gözü önünde olur. Daha etkili olur idare bunu da hazırlayabilir.” (V- 6)

“Çocukların din dersini eğlenerek öğrenmesi sağlanmalı. Din dersinde öğrendiklerini uygulayabilecekleri ortamlar oluşturulmalı mescit gibi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni eşliğinde namaz kılmaları sağlanmalı. Panolar yapıp dini görseller sunulmalı.” (V-9)

“Nasıl diğer dersler için laboratuvarlar yapıyorsa fiziki şartları yerine getiriliyorsa din dersi için de özel ve nezih bir sınıf oluşturulabilir. Çocuğun nezih bir ortama girmesi ve bunun din dersi adına yapılması çocuğun bu olguya bakışını değiştirir. Nasıl gittiğimiz caminin temiz olmasını güzel ve bakımlı olmasını bekliyorsak aynı şey çocuklar adına din dersi sınıfı için geçerli. Ayrıca okulda mutlaka mescit olmalı ve mescidin geniş ve ferah olmasına dikkat edilmeli.” (V-11)

“Okul yöneticileri dini ve ahlaki gördükleri öğrenci davranışlarını olumlu değerlendirdiklerini göstermeli, olumlu davranışı gösteren öğrencileri taltif etmeli ve öğrencilere değer verdiğini göstermelidir. Ayrıca okulda ibadet alanları oluşturmalıdır.” (V-19)

“Diğer derslerde olduğu gibi bu dersle de ilgili özellikle uygulamalı eğitim için gerekli bütün imkanlar sağlanmalıdır.” (V-21)

Velilerin sorumuza verdiği cevaplar incelendiğinde bazı velilerin (V-17, V-21) okul idaresinden seçmeli din dersleri koymalarını bekledikleri görülmektedir. Bu yönde beklentisi olan velilerin cevapları şu şekildedir:

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden seçmeli olanların, öğrencilere seçmelerinde yardımcı olmalarını okul yönetiminden beklerim. Belirli gün ve haftaları kutlarken (üç aylar ramazan gibi) bu günlerin kutlanmasına olanak sağlamalarını beklerim. Çocukların, yerinde eğitim uygulamalarından faydalandırılmasını okul yönetimlerinden beklerim.” (V-21)

“Seçmeli din dersleri koyabilirler.” (V-17)

Velilerden bazıları (V-3, V-8) okul yönetiminden güzel ahlaklı olmak suretiyle öğrencilere iyi örnek olmalarını beklemektedir. Bu velilerin cevapları şu şekildedir:

“Hizmetlisinden okul idarecisine kadar herkesin ahlakı ne kadar güzelse din dersinde öğrenilenler o kadar pekişmiş olur. İdarecilerden beklentim çocuklara ahlakıyla güzel örnek olmalarıdır.” (V-3)

“Dine ve ahlaka uysunlar çocukları da uydursunlar. Yani yaşamlarıyla çocuklara örnek olmalılar.” (V.-8)

Okul yönetiminden dersi sevdirmeye çalışmasını bekleyen velilerin (V-12, V-23) varlığı da araştırmanın bulguları arasındadır. Bu velilerin sorumuza verdiği cevaplar şu şekildedir:

“Din kültürü ve ahlak bilgisi dersini çocuklarımıza sevdirmeyi sağlamalıdır.” (V-12)

“Din kültürü derslerini çocuklara sevdirmek için güzel bir ortam hazırlanmalı. Çocuklar dersi sabırsızlıkla beklemeli.” (V-23)

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında velilerin okul yönetiminden beklentileri arasında seminer ve geziler düzenlemenin aynı zamanda yarışmalar organize etmenin de var olduğu görülmektedir. Bu yönde beklenti dile getiren velilerin görüşleri şöyledir:

“Okul yönetimi, öğrencileri teşvik açısından yarışmalar düzenleyebilir. Dersi eğlenceli hale getirebilirler. (V-16)

“Bu dersin daha kapsamlı bir şekilde yapılması öğrenilmesi için seminer, gezi vb. etkinlikler düzenlenebilir. (V-18)

Velilerin soruya verdikleri cevaplara bakıldığında okul yönetiminden yukarıda bahsedilenler dışında farklı beklentiler içinde olan velilerin var olduğu da görülmektedir. Bu velilerden bazıının görüşleri şu şekildedir:

“Biraz daha üzerine düşülmeli, öğretmenlere bugün ne öğretildi diye sorulmalı, süreç takip edilmeli.” (V-2)

“Çocukların, daha fazla sosyal projelere katılımı sağlanarak İslam’ı yaşamalarına yol gösterici olarak benimsemeleri sağlanabilir.” (V-10)

Bu çalışmada velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden ve okul yönetiminden beklentileri ile ilgili bulgular ortaya konulmuştur. Sarı (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, velilerin okul yönetiminden ve öğretmenlerden beklentilerinin karşılanma algılarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Yazgan (2020) yaptığı çalışmada velilerin okul yönetiminden cami ziyaretleri düzenlemesini ve okula mescit yapmasını beklediği bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da veliler tarafından aynı beklentilerin dile getirildiği bulgular arasındadır. Akbulut (2013) tarafından yapılan araştırmada velilerin, okul yönetiminden seminerler ve sergiler düzenlemesini beklediği görülmüştür. Bu çalışmada da okul yönetiminden beklentilerin benzer olduğu görülmektedir. Bu yönüyle bizim çalışmamızla literatürdeki bazı çalışmalar benzerlik göstermektedir.

3.2.8. Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeninden Beklentileri

Velilere “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinden beklentileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguların analizi Tablo 9’de gösterilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Ders Öğretmeninden Beklentileri
Tema: Öğretmenlerden veli beklentileri

Alt Tema	Kod	F	Örnek Cümle
Sosyal yönden beklentiler	Proje	1	<i>“Din dersinin, sadece bir ders kavramında değil de yaşam tarzı olarak aşılması gerektiğini düşünmekle birlikte öğretmenlerimizden bu doğrultuda proje ve planlar yaparak eğitim vermelerinin güzel olacağını düşünüyorum. (V18).</i>
	İş birliği	1	<i>“Aile ile her daim işbirliği içinde olmalı, diğer derslerdeki öğretmenlerin yaptığı gibi anlattığı her şeyle ilgili öğrenciyi gözlemlemeli ve takibini yapmalıdır.” (V20).</i>
	İbadetleri öğretme		<i>“Çocuğuma asgari düzeyde bir din eğitimini vermesini isterim. Farz ve sünnetin ne olduğunu 32 farzı, abdesti</i>

		4	<i>namazı öğretmesini ibadetlerini yapacak düzeyde bir dini seviyeye ulaştırmasını isterim.” (V6).</i>
Akademik yönden beklentiler	Ahlak kuralları akademik	5	<i>“Çocuğuma İslam dininin gerektirdiği kuralları kavratması ahlaki değerlerin de ne derece önemli olduğunu benimsetmesini isterim.” (V22).</i>
	Konuyu iyi anlatma	4	<i>“Konuyu iyi anlatmalı. Mesela çocuğum Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi işlemesine rağmen namaz kılmayı bilmiyor. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenin 3- 4 yılda öğretmediği bazı konuları cami imamı 1 ayda öğretti.” (V2).</i>
	Dua ve sureler	1	<i>“Duaların surelerin ibadetlerin muhtevasını kavratmasını beklerim. (V11).</i>
	Başarı	1	<i>“Mesleğinde başarılı olmasını beklerim. (V19).</i>
Kişisel yönden beklentiler	Örnek olma	6	<i>“Benim çocuğuma ve diğer çocuklara davranışlarıyla güzel örnek olması.” (V1).</i>
	Sevdirme	5	<i>Çocukları korkutmadan İslam dininin ’ güzelliklerini anlatarak onların kalplerine İslam sevgisini aşılmalı.” (V10).</i>
	Tutarlılık	2	<i>“Öğretmen anlattıklarını yaşarsa dersin etkisi çok olur.” (V9).</i>
	Bilgili	1	<i>“Öğretmenler kesinlikle daha donanımlı, bilgili olmalı ve güncel meseleleri açıklayabilmeli.” (V5).</i>
	Güzel ahlak	1	<i>“Güzel ahlakı en güzel şekilde öğrencilere verebilmek ve bunun için en öncelikli şey öğretmenlerimizin güzel ahlaklı olması.” (V24).</i>
	Yaşama	1	<i>“Din dersi öğretmeni etkili olması kendi yaşantısıyla örnek olmalı. Öğretmen dediğin yaşamalı. Din dersi öğretmeni kendini sevdirmeli öğrenci de onun</i>

saygınlığını ve davranışlarını örnek almaya çalışmalı.” (V3).

Tablo 9'daki veriler incelendiğinde velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentilerinin 13 kod oluşturduğu görülmektedir. Kodlar, örnek olma (f: 6), ahlak kuralları (f: 5), sevdirme (f: 5), konuyu iyi anlatma (f: 4), ibadetleri öğretme (f: 4), tutarlılık (f: 2), bilgili (f: 1), güzel ahlak (f: 1), yaşama (f: 1), dua ve sureler (f: 1), proje (f: 1), başarı (f: 1), iş birliği (f: 1) şeklindedir. Bu kodlar “Öğretmenlerden Veli Beklentileri” temasını oluşturmuştur.

Velilerin beklentilerinin yoğunlaştığı konulardan biri öğretmenin rol modelliğidir. Veliler öğretmenlerden güzel örneklik beklemektedir. Veliler öğretmenin anlattıklarının etkili olması için, anlattıklarını yaşaması gerektiğini düşünmektedir. V-1, V-3, V-9, V-19, V-21, V.24 öğretmenin, öğrencilere güzel örnek olması gerektiği konusunda görüş bildirmiştir. Veli 3 öğretmenden örneklik beklemenin yanı sıra dersin, din kültürü değil din eğitimi olması gerektiğini ifade etmiştir.

“Sorunun cevabına dersin adından başlayalım bence dersin adı Din Kültürü yerine din eğitimi veya dini eğitim olmalı. Din öğretmenlerinden beklentim öğretmek değil eğitmek. Din dersi öğretmeni etkili olması için kendi yaşantısıyla örnek olmalı. Öğretmen dediğini yaşamalı. Din dersi öğretmeni kendini sevdirmeli öğrenci de onun saygınlığını ve davranışlarını örnek almaya çalışmalı.” (V-3)

Öğretmenden tutarlılık bekleyen, öğretmenin örnek kişi olması gerektiğini söyleyen V-19, öğretmenden ayrıca faydalı insan olmasını ve mesleğinde başarılı biri olmasını beklemektedir.

“Karakteri ve davranışlarının güzel olmasını, örnek bir insan olmasını, davranışlarında tutarlı olmasını, öğrencilere ve çevresindeki kişilere olumlu yaklaşmasını, çevresindeki insanlara faydalı olmasını, mesleğinde başarılı olmasını beklerim.” (V-19)

Öğrencinin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenini örnek alabileceği rol model olarak görmesi gerektiğini düşünen ve bu konuda görüş bildiren V-21 “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden beklentim: hem öğretmen olarak hem de rol model olarak davranışlarına dikkat etmelidir.*” şeklinde konuşmuştur. Öğretmenden güzel örnek olmasını bekleyen katılımcılar arasında yer alan V-1 de öğretmenden beklentisini “*Benim çocuğuma ve diğer çocuklara davranışlarıyla güzel örnek olması*” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenin örneğliğinin okul içinde de okul dışında da olması gerektiğini söyleyen V-24, öğretmenin, öğrencilerini hayal kırıklığına düşürecek davranışlardan uzak durması gerektiğini söylemektedir. Dersteki konuları öğretmesi, anlayışlı olması, sabırlı olması V-24'ün, öğretmenden diğer beklentileri arasındadır.

“Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi adı üstünde dinin bize emrettiği emir ve kuralları öğretmek, güzel ahlakı en güzel şekilde öğrencilere verebilmek ve bunun için en öncelikli şey öğretmenlerimizin güzel ahlaklı olması. Anlayışlı, sabırlı, hoşgörülü ve sevecen olmasını beklerim. Öğrencileri, öğretmenlerini okulda da sosyal hayatta da görse hayal kırıklığına uğramamalı. Öğrenciler, öğretmenlerini her haliyle takva ve vakur görmeli ki anlattıkları etkili olsun.” (V-24)

Çocuğun imanlı yetişmesi için öğretmenin aileden daha etkili olduğunu söyleyen V-9, ibadetler konusunda da öğretmenin örneğliğinin önemli ve etkili olduğunu ifade etmiş, etkili olması için de öğretmenin anlattığı konuları yaşaması gerektiğini dile getirmiş ve bu konuda şöyle demiştir:

“Çocuklarımızın imanlı ve düzgün bir şekilde yetişmesi için çok önemli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi. Öğretmen, çocuk üzerinde aileden daha çok etkili oluyor. Örneğin namaz konusunda öğretmenin örneğliği daha etkili. Biz ne kadar dersek diyelim öğretmen kadar etkili olmuyor. Öğretmen anlattıklarını yaşarsa dersin etkisi çok olur.” (V-9)

Veliler dersin sevgi merkezli işlenmesini istemektedir. Çocuğun dersi severse daha kolay öğreneceğini ve öğrendiklerinin daha kalıcı olacağını düşünmektedir. V-4, V-10, V-11, V-18, V-23 öğretmenden dersi ve kendini sevdirmesini beklemektedir.

“Çocuklara dersi ve kendini sevdirmeli. Sert bir üslubu olmamalı. Öğrencinin kalbine inmeli. Öğretmen kendini sevdirse çocuk dersi de sever. Öğretmen mülayim olmalı. Öğrenci hata yaptığında öğretmenine yaptığı hatayı anlatabilmeli ve bu durumda öğretmenin kendisine kızmayacağını bilmeli.” (V-4)

“Çocukları korkutmadan İslam dininin güzelliklerini anlatarak onların kalplerine İslam sevgisini aşılmalı” (V-10)

“Severek ve sevdirek yapılan her iş mutlaka başarıya ulaşır. Çocuklarımıza dini ve ahlaki konuların onların usanmayacağı ve severek anlayıp kavrayacağı şekilde anlatımlar yapılarak verilmesini isterim. Din dersinin, sadece bir ders kavramında değil de yaşam tarzı

olarak aşılması gerektiğini düşünmekle birlikte öğretmenlerimizden bu doğrultuda proje ve planlar yaparak eğitim vermelerinin güzel olacağını düşünüyorum.” (V-18)

“Dini eğitimi ve güzel ahlaki çocuklarımıza en güzel ve etkili şekilde öğretilmelerini isterim. Eğitim verirken onlara sevdirmeli nefret ettirmemeli. “Kolaylaştırınız zorlaştırmayınız, müjdeleyiniz nefret ettirmeyiniz.” hadis-i şerifinde olduğu gibi.” (V-23)

“Çocuğun ahlaki gelişiminin tamamlanması milli manevi duygularımızın çocuğuma sevdirilerek kazandırılmasını bekliyorum, ilk beklentim bu. Aynı zamanda da dini değerler yani İslami değerlerin çocuğun ahlaki gelişim yapısına oturmasını beklerim. Yani bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentilerim bunlar. Bunlar vizyon olarak beklentilerim, bunların dışında duaların, surelerin, ibadetlerin muhtevasını kavratmasını beklerim.” (V-11)

Katılımcıların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentileriniz nedir? sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında bazı katılımcıların Ehli Sünnet kavramı üzerinde durduğu, öğretmenden Ehli Sünnet itikadında olmasını bekledikleri görülmektedir. Velilerden bu cevap azımsanmayacak kadar gelmiştir. V-8, V-13, V-14, V-15 bu konuda beklentilerini dile getirmiştir. Velilerin bu konuya önem verdiği açıkça görülmektedir.

“Ehli Sünnet itikadına uygun olması lazım, sapık akımlardan etkilenmemiş olmalı. Sapık görüşlü hocaların varlığını duyuyor üzülüyoruz. Kaderi inkar eden, kabri inkar eden, yanlış görüşlü hocalar var. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni Ehli Sünnet itikadı üzere olmalı.” (V-8)

“Hocamızdan beklentim Ehli Sünnet inancı doğrultusunda evlatlarımıza dini ve ahlaki bilgiler vermesi” (V-13)

Öğretmenden Ehli Sünnet üzere olmasını bekleyen V-14, öğretmenden beklentisini, *“Ehli Sünnet vel Cemaat itikadında olması, çocukların kafasına bunların dışındaki sapık görüş ve düşünceleri empoze etmemesi.”* şeklinde ifade ederken, yine Ehli Sünnet konusunda beklentisini dile getiren V-15, *“Ehli Sünnet itikadına uygun bilgi ve yaşantıda olması ve dersine bunu katması.”* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Öğretmenin dersi iyi anlatabilmesi, velilerin öğretmenlerden beklentileri arasındadır. Öğretmenin dersi iyi anlatabilme becerisine sahip olması gerektiğini söyleyen velilerin varlığı araştırmamızın bulguları arasındadır. V-2, çocuğunun okulda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

dersinden öğrendikleriyle, yaz aylarında camide açılan kursa gittiğinde öğrendiklerini kıyaslamakta ve camide daha çok şey öğrendiğini söylemektedir.

“Konuyu iyi anlatmalı. Mesela çocuğum Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi işlemesine rağmen namaz kılmayı bilmiyor. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeninin 3- 4 yılda öğretemediği bazı konuları cami imamı yazın bir ayda öğretti.” (V-2)

Öğretmenin, bildiğini anlatabilmesi de önemlidir. Sunuş her öğretilerde olması gereken bir kabiliyettir. Dersin iyi anlatılması konusunda beklentisini dile getiren V-16, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentisini, “Dini bilgileri öğrencilere tam anlamıyla verebilmeleri” şeklinde ifade ederken, V-12, öğretmenden dersi doğru anlatmasını beklediğini şu sözlerle ifade etmiştir: “Dinimizi en doğru şekilde öğrencilere aktarmalıdır.” V-17 ise, “dinimizi en ayrıntılı şekilde çocuklarımıza aktarması.” şeklinde öğretmenden beklentisini dile getirmiştir.

Öğretmenden, çocukları ibadet edecek seviyeye ulaştırmasını bekleyen V-6, ayrıca 32 farz ile sünnete de vurgu yapmış ve öğretmenden beklentisini şöyle dile getirmiştir:

“Çocuğuma asgari düzeyde bir din eğitimi vermesini isterim. Farz ve sünnetin ne olduğunu 32 farzı, abdesti namazı öğretmesini ibadetlerini yapacak düzeyde bir dini seviyeye ulaştırmasını isterim.” (V-6)

Öğretmenin yeterliliğine ve kendini geliştirmiş olmasına vurgu yapan V-5, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden beklentisini “Öğretmenler kesinlikle daha donanımlı, bilgili olmalı ve güncel meseleleri açıklayabilmeli.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenden velilerle iletişim halinde olmasını bekleyen V-20, ayrıca öğrencinin takibinin yapılmasını da beklemektedir.

“Aile ile her daim iş birliği içinde olmalı, diğer derslerdeki öğretmenlerin yaptığı gibi anlattığı her şeyle ilgili öğrenciyi gözlemlemeli ve takibini yapmalıdır.” (V-20)

Öğretmen öğrenciye sadece bilgi veren değil, aynı zamanda örnek olan bir bireydir. Özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri derslerinde öğrettikleri dini bilgi ve iyi insan olma özelliklerini kendileri de yaşayarak öğrencilerine örnek olmalıdır. Kişi, kendisinin yapmadığı bir davranışı karşı taraftan bekleyemez. Bu nedenle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni kendisi yardımsever değilse, kötü söz ediyorsa, vb. her ne kadar öğrencilerine

bunları öğretse de başarılı olamayacaktır. Bu noktada velilerin de öğretmenlerden en büyük beklentisi derste öğrettikleri konu ve kavramları yaşayarak öğrencilerine göstermeleridir.

Yazgan (2020)'ın çalışmasında da velilerin çoğunun öğretmenden benzer beklentide olduğu tespit edilmiştir. Güngör (2008) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin, öğretmenleri karakter olarak örnek alınabilecek kişiler olarak gördüğü tespit edilmiştir. Kaya (2012) tarafından yapılan çalışmada velilerin en büyük beklentisinin, öğretmenlerin öğretebilme yeteneği olduğu görülmüştür.

Yurtsever (2019) tarafından yapılan çalışmada çocuklara dini bilgilerin öğretilmesi, öğretmenlerin davranışlarıyla öğrencilere örnek olması, örnek şahsiyetlerin öğrencilere tanıtılması, öğretmenin kendini ve okulu sevdirmesi, çocuklara ödevler verilmesinin, velilerin öğretmenlerden beklentileri arasında olduğu tespit edilmiştir.

Turan (2017) tarafından yapılan çalışmada velilerin öğretmenlerden kişisel özellik olarak en fazla hoşgörülü olmalarını, örnek olmalarını, sevgi dolu-sevecen olmalarını beklediklerinin tespit edildiği görülmüştür. Velilerin öğretmenlerden mesleki olarak beklentilerinin, öğretmenlerin konulara hâkim olması, farklı yöntem ve teknikleri kullanabilmeleri ve pedagoji bilgilerinin olması yönünde yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca velilerle iş birliği içinde olmaları ve çocukları dinden soğutmamalarının velilerin öğretmenlerden diğer beklentileri arasında olduğu görülmüştür.

Demir (2011) tarafından yapılan çalışmada velilerin, itikad, ibadet ve ahlak konusunda beklentilerinin olduğu ve bu beklentilerin karşılanması noktasında da memnun oldukları tespit edilmiştir. Güngör (2008) tarafından yapılan çalışmada “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninizin anlattıklarıyla yaşadıkları uyuyor mu” sorusuna katılımcı öğrencilerin çoğunun evet dediği tespit edilmiştir. Turan (2017) çalışmasında Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinden hoşgörülü olmalarını, örnek olmalarını, sevgi dolu olmalarını, alanında iyi olmalarını, sabırlı olmalarını bekledikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmaya göre veliler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden örnek olmasını, dersi ve kendini sevdirmesini, alanında iyi olmasını, hoşgörülü olmasını, tutarlı olmasını, ahlak konularına eğilmesini beklemektedir. Literatürdeki bazı çalışmalardan elde edilen bulgularda da aynı beklentilerin var olduğu görülmektedir. Bu yönüyle bizim çalışmamızla literatürdeki bazı çalışmalar benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında veli görüş ve beklentilerini incelediğimiz bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Velilerin çoğu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başlama zamanıyla ilgili ana sınıfını ve birinci sınıfı işaret etmektedir. Veliler, ikinci sınıfta verilmeye başlanan İngilizce dersini örnek göstererek, dördüncü sınıfta verilmeye başlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için geç kalındığını ifade etmektedir. Katılımcı velilerden biri de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine başlamak için dördüncü sınıfı uygun görmektedir.

Velilerin tamamına yakını, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğun davranışları üzerinde olumlu etkisinin olduğunu ifade etmektedir.

5 veli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğun davranışları üzerinde olumlu etkisinin olmadığını ifade etmektedir. Dersin etkili olmadığını ifade eden bazı velilerin, dersin şimdi çocuk üzerinde etkili olmadığını ama etkisinin ilerde ortaya çıkacağını savunduğu, bazı velilerin ise dersin etkisizliğini verilmek istenen mesajların kapalılığına bağladığı görülmektedir.

Velilerin çoğu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verimliliğinin artırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bazı veliler dersten istenen verimin alınamamasını, ders saatinin yetersizliğine ve öğrencilerin derse karşı tutumuna bağlamaktadır.

8 veli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini verimli bulmamaktadır. Verimli bulmamalarına gerekçe olarak da kitabın ve müfredatın dışına çıkılamaması, içeriğin yetersizliği gibi sebepler öne sürdükleri görülmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini verimli bulan veli sayısının ise 4 olduğu görülmektedir. Dersi verimli bulan veliler, çocuğun öğretmeni sevdiğini ve derse karşı ilgili olduğunu, dersi bu yüzden verimli bulduklarını ifade etmektedir.

Velilerin büyük bir çoğunluğu haftada iki saat zorunlu olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatini yetersiz bulmakta, ders saatinin artırılmasını istemektedir.

Öte yandan 4 veli ders saatini yeterli bulmaktadır. Ayrıca 2 veli bazı okullarda iki saat zorunlu derse ek olarak seçmeli din dersi konulduğunu ve seçmeli derslerle beraber dersin yeterli hale geldiğini söylemektedir.

Velilerin büyük çoğunluğu içeriği yetersiz bulmaktadır. Dersin içeriğinin zenginleştirilmesi için kıssalara, itikat konularına ve Ahlak konularına daha çok yer verilmesi velilerin beklentileri arasındadır. 5 veli dersin içeriğini yeterli bulmaktadır. İçeriği yeterli bulan velilere göre önemli olan öğretmenin konuya hâkim olması ve öğrenciye aktarabilmesidir.

5 velinin dersin içeriğinden haberdar olmadığı görülmektedir. Kimi veli içerikten haberi olmadığı için yorum yapmaktan çekinirken, kimi veli de içerikten haberi olmadığı halde uzman kişiler tarafından hazırlandığı için yeterli olduğunu tahmin ettiğini söylemektedir. Ayrıca bir velinin içeriği bilmediğini ancak çocuğuna dinimizin gereklerini, ahlaki değerleri ve Kur'an okuyup anlamasını sağlayan bir içeriği bir veli olarak talep ettiğini bildirmiştir.

Araştırmaya katılan 10 velinin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesini istemediği görülmektedir. İstemeyen velilerden çoğu, gerekçe olarak diyanet personelinin pedagojik formasyon eksikliğini göstermektedir. Diyanet personelinin dersi vermesini isteyen velilerin yanı sıra Diyanet personelinin öğretmenden daha iyi ders vereceğini düşünen 1 velinin varlığı da araştırmada ulaşılan sonuçlardandır.

11 veli, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin vakıf ve dernekler tarafından verilmesini istememektedir. Bazı veliler, bazı vakıf ve derneklere olumlu baktıklarını, bazılarına ise olumsuz baktıklarını ifade etmektedirler. Ehli Sünnet üzere, devlet gözetiminde ve güvenilir gördükleri vakıf ve dernekler tarafından ders verilmesinde sakınca görmemektedirler.

Velilerin tamamına yakını, Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir rol üstlendiğini düşünmektedir. Veliler, derste anlatılan saygı, sevgi, hoşgörü gibi konulara vurgu yaparak bu konuların toplumu birleştirdiğini ifade etmektedir. Ayrıca insanları bir araya getiren mevlit, cenaze gibi dini organizasyonlara vurgu yaparak bunların din dersinde anlatıldığı için dersin toplumu birleştirdiğini savunan velilerin varlığı da araştırmada ulaşılan sonuçlardandır.

Dersin toplumu birleştirici ve bütünleştirici etkisinin olmadığını düşünen veli sayısı 3'tür. Bu veliler gerekçe olarak ailenin okuldan daha etkili olduğunu ve ders saatinin yetersiz olduğunu ileri sürmektedir.

Velilerin tamamı dersin uygulamalı verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Velilerden bazıları dersin uygulamalı işlenmesinin öğrenilenleri daha kalıcı hale getireceğini savunmaktadır.

Velilerin okul yönetiminden beklentilerinin, derste öğrenilenler için uygulama ortamlarının hazırlanması konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Velilerin okul yönetiminden diğer beklentilerini ise seçmeli Kur'an-ı Kerim ve din derslerinin konulması, yarışmalar yapmak, geziler düzenlemek, öğrenciler için güzel örnek olmak, öğretmenin dersle alakalı takibini yapmak, öğrenciler için sosyal projeler düzenlemek olarak sıralayabiliriz.

Velilerin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinden beklentilerinin bazı konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenin dersi ve kendini sevdirmesi, Ehli Sünnet itikadında olması, okul içinde ve dışında örnek davranışlar sergileyerek çocuklar için güzel bir rol model olabilmesi, dersteki konuları iyi anlatabilecek donanım ve kapasiteye sahip olması bu beklentiler arasında yer almaktadır.

Öğretmenin kendini geliştirmesi, velilerle iletişim ve iş birliği içinde olması, çocukları ibadet edecek seviyeye ulaştırması, anlattığı konuları kendi yaşaması, sabırlı ve anlayışlı olması velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeninden diğer beklentileridir.

Araştırmamız çerçevesinde şu öneriler ortaya koyulmuştur:

1. Bölgesel olarak önem ve beklenti değişebileceğinden farklı bölgelerde ve araştırma evreni genişletilerek benzer çalışmalar yapılabilir.
2. Okulla iletişimi zayıf olan aileleri bilinçlendirmek ve okula yakınlaştırmak için seminerler düzenlenebilir.
3. Okullar, cami, türbe gibi dini mekanlara geziler yapılabilir.
4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programı hazırlanırken velilerin görüşlerinin alınması hem programın toplumun önceliklerine ve beklentilerine uygun olmasını hem de dersteki verimliliğin artmasını sağlayabilir.
5. Okul yöneticileri veli memnuniyeti konusunda iyi örnekler sergileyen uygulamaları takip ederek kendi okullarında uygulayabilir.
6. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle alakalı zaman zaman tartışmalar yaşanmaktadır. Bu araştırma velinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumunu

ortaya koymuş ve velinin dersin daha erken yaşlarda başlaması gerektiği ve ders saatinin artırılması gerektiği fikrine sahip olduğunu belirlemiştir. Bu yönüyle araştırma bu tür tartışmalarda toplumun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik olumlu düşüncesini ortaya koymada bilimsel bir çalışma olarak kullanılabilir.

7. Okul yöneticileri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini alanla ilgili seçmeli derslerle desteklemek için velilere gerekli tanıtım ve bilgilendirme yapılmasını sağlayabilir.

8. Nitel araştırma yaklaşımı ile sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirilen bu çalışmanın nicel boyutu çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2013). *Velilerin okuldan beklentileri tuzla orhanlı lisesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altıntaş, R. (1999). Aile ve okulda inanç eğitimi. *Mehir Dergisi*, (3), 55-59.
- Armaner, N. (1958-1959). Okullarımızda din öğretimi üzerine. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7, 115-117.
- Arpacı, M. (2014). İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersine yönelik velilerin tutumları (Diyarbakır örneği). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (29), 159-184.
- Ay, M. E. (2005). Ailede verilecek din eğitiminde genel prensipler, *İslam'da aile ve çocuk terbiyesi (II)* (ss.361-374) içinde. İstanbul: Ensar.
- Aybey, S. (2016). 6-14 yaş arası çocuğun dinî gelişim dönemi özelliklerinin bilinmesinin din eğitimi açısından önemi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11 (5), 69-84.
- Aydın, M. (2019). *Nitel veri analizi*. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.). Eğitimde araştırma yöntemleri içinde (s. 461-482). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayhan, H. (1998). Çocuklarda ibadet eğitimi. *Çocuk gelişimi ve Eğitimi* (ss.279-294) içinde. İstanbul: Ensar.
- Ayhan, H. (1971). Ailede din eğitimi. *Diyanet Dergisi*, 10 (114-115), 409-413
- Bilgin, B. ve Selçuk, M. (1997). *Din öğretimi*. Ankara: Gün.
- Buyrukçu, R. (1999). Ortaokullardaki din kültürü ve ahlak bilgisi öğretimine genel bir yaklaşım. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 177-194.
- Buyrukçu, R. ve Asri, S. (2010). Aile ve okuldaki din eğitimi-öğretimi farklılıklarının çoğunun kişilik gelişimine etkileri. *Karadeniz teknik üniversitesi rize ilahiyat fakültesi çocuk sorunları ve islam sempozyumu* (ss. 672-700) içinde. İstanbul: Ensar.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

- Çakmak, F. (2007). *Velilerin ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgisi programına yönelik tutumlarını etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiçek, H.B. (2019). *Güncellenen ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Çiftçi, H. (2017). *Ortaokul din, ahlak ve değerler alanı seçmeli derslerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri ile değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, E. (2011). *Velilerin yaz kur'an kurslarından beklentileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Demirtaş, T. (2012). *Din öğretiminde çoğulcu yaklaşım modelleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Erdoğan, İ. (2006). *99 sayfada verimli ders çalışma*. İstanbul: Kültür.
- Eroğlu, S. (2019). *Türkiye'de velilerin din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden beklentileri, derse dair eleştirileri ve önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge.
- Filiz, S.B. (2011). *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları*, Ankara: Pegem
- Gander, M. Gandiner, H. (2004). Çocuk ve ergen gelişimi. Ali Dönmez-Nermin Çelen (çev.). Ankara: İmge.
- Günaydın, M. (2011). Zorunlu din öğretimine yaklaşımlar: Tarihi sürece bakış ve değerlendirmeler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (17), 163-203.
- Güngör, F. (2008). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin problem ve beklentileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Gür, Z. Ö. (2016). *Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin materyal kullanma alışkanlıklarının ibadet öğrenme alanındaki kazanımların gerçekleşmesine etkisi (6. sınıf namaz ibadeti ünitesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Hatipoğlu, A. , Kavas, E. (2016). Veli yaklaşımlarının öğretmen performansına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5 (4), 1012-1034.
- Hökelekli, H. (1983). *Ergenlik çağı gençlerinin dinî gelişimi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Hökelekli, H. (2005). *Din psikolojisi*. Ankara: Diyanet.
- Karaman, F. (2007). *Sosyal bilgiler öğretim programı uygulamalarında okul-aile işbirliği düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel
- Kaya, Ş. (2012). *İlköğretim I. kademe öğrenci velilerinin okuldan beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köylü, M. (2004). Çocukluk dönemi dini inanç gelişimi ve din eğitimi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45 (2), 137-154.
- Köylü, M. (2012). Ailede din eğitimi. M. Köylü ve N. Altaş (ed.), *Din eğitimi* (ss.290-299) içinde. Ankara: Gündüz.
- Kuş, E. (2003). *Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nitel mi, nicel mi?* Ankara: Anı.
- Küçük, A. Tümer, G. (1993). *Dinler tarihi*. Ankara: Ocak.
- MEB (2018) *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* Erişim Tarihi: 21 Ağustos 2022.
- Öcal, M. (1996). Çocukların dini ve ahlaki eğitimlerinde karşılaşılan problemlerin başlıca sebepleri ve çözüm için bazı teklifler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (3), 187-206.

- Özdemir, Ş. (2012). Çocuğun din eğitiminde ailenin rolü. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (9), 113-131.
- Peker, H. (1985). Ailede din eğitiminin psikolojik esasları. *Diyanet Dergisi*, 21 (1), 21-26.
- Peltek, E. (2015). *Dini Çoğulculuğun imkanı: din kültürü ve ahlak bilgisi kitapları örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Sarı, M. (2019). *İmam hatip lisesini tercih eden öğrenci ve velilerin beklentileri ve bu beklentilerin karşılanma düzeyi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Selçuk, M. (2009). *Çocuğun eğitiminde dini motifler*. Ankara: Diyanet.
- Sevici, Ü. (2018). *Din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinin ahlaki kültürün oluşumuna etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Solak, F. (2013). *Velilerin din kültürü ve ahlak bilgisi dersini önemseme ve memnuniyet düzeyleri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Şahin, M. Altuntaş, H. (2019). *Kur'an-ı Kerim mealı*, 3. Baskı, Ankara: Diyanet
- Tavukçuoğlu, M. (1990). İlköğretimde din eğitimi ve program geliştirme üzerine bazı düşünceler. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, (3), 425-438.
- Taşkın, O. (2018). *Ortaokul ve lise öğrencilerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin rol modeli*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Turan, E. Z. (2017). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen yeterlikleri: Veli beklentileri. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 185-204.
- Ulusoy, A. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Anı.
- Ünlü, H. (2005). *Anne babalar için eğitim rehberi*. İstanbul: Morpa.

- Yavuzer, H. (2002). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yazgan, Ş. (2020). *Almanya'daki okullarda islam din dersinden öğretmen ve velilerin beklentileri: Baden Württemberg Örneği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, G. (2017). *Ortaokul Din ve Değerler Alanı Seçmeli Dersler Hakkında Velilerin Beklentileri ve Memnuniyet Düzeyleri(Ertuğrul Gazi Ortaokulu Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yurtsever, İ. (2019). *İmam Hatip Ortaokullarında Okul ve Velilerin Birbirinden Beklentilerinin Karşılıklı Olarak Belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi - İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Zengin, Z. S. (2011). *Medreseden darülfünuna Türkiye'de yüksek din eğitimi*. İstanbul: Çamlıca.

EKLER

Ek.1. Görüşme Formu

Görüşme Formu

Açıklama:

Sayın katılımcı;

“Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Hakkında Veli Görüşleri” isimli tez çalışmamda kullanmak üzere görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Sizin konu hakkındaki görüşleriniz bu alana dair daha ayrıntılı bilgi edinmemizi sağlayacaktır. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılacak ve kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler yer almakta olup, ikinci bölümde Ortaokullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi eğitimine yönelik görüşlerinizi yansıtacak sorular bulunmaktadır. Görüşme yaklaşık olarak 30 dakika sürecek olup formda **12** soru yer almaktadır. İzininiz olursa tüm görüşme süreci ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilecektir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ahmet Hamdi HİSAR

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

- İzin verdi, ses kaydı yapıldı.
- İzin vermedi, soru cevap şeklinde devam edildi.

Görüşme yeri:

Görüşme süresi:

Görüşme tarihi:

Bölüm I. Demografik Özellikler

1. Cinsiyet :

2. Yaş :

3. Eğitim durumu :

4. Meslek :

5. Ailenin aylık toplam geliri :

Bölüm II. Görüşme Soruları

- 1- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinden beklentileriniz nelerdir?
- 2- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin verimliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 3- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders saatinin yeterliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 4- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuklarınızın dini ve ahlaki davranışları üzerinde etkisi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 5- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin içeriğinin yeterliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

- 6- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin hangi sınıfta başlaması gerektiği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 7- Size göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğunuz üzerinde olumsuz etkisi var mıdır? Varsa nelerdir?
- 8- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile ilgili okul yönetiminden beklentileriniz nelerdir?
- 9- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin diyanet personeli tarafından verilmesini ister miydiniz? Neden?
- 10- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin vakıf ve dernekler tarafından verilmesini ister miydiniz? Neden?
- 11- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin toplumu birleştirici ve bütünleştirici bir fonksiyon üstlenip üstlenmediğine dair görüşleriniz nelerdir?
- 12- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin uygulamalı olarak verilmesi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ahmet Hamdi Hisar

Doğum Yeri:

Doğum Tarihi:

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Kült ve Ahlak Bilgisi
Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi: Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri
Ana Bilim Dalı

Bildiği Yabancı diller: Arapça - İngilizce

İLETİŞİM

E-Posta Adresi: